

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

De geomantia; de arte geomantiae - Cod. Karlsruhe 1769

[S.l.], [um 1600]

Titus Pomponivs atticvs: [...]

[urn:nbn:de:bsz:31-250045](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-250045)

Titus
POMPONIVS
A T T I C V S:

Sive
DE TRANQVILLITA-
TE, ET ELEGANTIA VITÆ
eruditi, & docti hominis.

LIBER REFERTVS SALVBERRI-
MIS CVM EXEMPLIS; TVM PRÆCEPTIS,
quibus vsus vitæ doctorum hominum, &
studiosorum Adolescentum in omnes
partes conformari possit.

*A Ioanne Iacobo Beurere, Saccingenſi, in Archiducali A-
cademia Friburgenſi Brigææ Græcarum literarum, &
Hiſtorie Profefſore aliquot æro a ſib. publ. familiariter
propoſitus & explicatus, unâ cum OECONOMIA
SOPHOCLEA.*

15

98.

HANOVIAE, Apud Guilielmum Antonium.

REVERENDISSIMO
 IN CHRISTO PATRI: AC
 Domino, Domino Hilteprando: E-
 piscopo Sedunensi: Comiti Valesiæ:
 Sacri Romani Imperii Principi,
 Domino suo clementissimo,
 S P. D.

VOTIESCVNQ; magnū Roman. vltimo.
 illud, & à seculis abscon-
 ditum salutis nostræ per
 Iesum Christum, Domi-
 num Salvatorem nostrum mysteriū
 paulò attentius, & religiosius cum a-
 nimo meo considero; toties cum pi-
 etate, & grata mente eorum vices ex
 animo doleo, qui æterni illius bene-
 ficii, & adoptionis in filios Dei; *ἡς*
θεογνωσίας, καὶ θεοσεβείας: cognitionis,
 & religionis Dei in Christo partici-
 pes esse non potuerunt. Reuerendis-
 sime in Christo Pater, Princeps illu-

A 2

4 EPISTOLA

striffime. In eo genere non solum
gentes pleræque, extra peculiarem
Dei populum: sed & philosophorū
discēdi, sciendiq; cupidissimæ scho-
læ; multiq; alii ingenio, doctrina, vir-
tute, & sapientiæ studio præcellentes
viri fuere. Infinitum sit omnes recē-
sere. Monarchiæ quidem Romanæ
florentissimis temporibus duæ illu-
stres animæ, duo indiuidui Acharēs,
T. Pomponius Atticus, & *M. Tullius Cicero*
non tam eloquentiæ, quam philoso-
phiæ, & sapientiæ studio clarissimi
exstiterē. Quorum hic quidem ex
summorum philosophorum sen-
tentia huius vitæ officia: fines item
bonorum, & malorum accurate qui-
dem inuestigauit; non inuenit: me-
dicinas ad omnis generis animi mor-
bos persanandos diligenter quæsiuit,
efficaces illas, & veras non deprehē-
dit: Deorum naturam potius animo
agitauit, quam complexus est: leges,
Rempubl. cum magistro Platone som-
niãuit: non vidit. Hic verò quæcun-
que

Cicero lib.
De offici-
is, De finib.
bonorum &
malorum.

De natura
Deorum.
Lib. de le-
gib. R. P.
*T. Pompo-
nius Attic.*

DEDICATORIA. 5

que pro scitis, & compertis in philosophia haberet, vita, factis, & moribus repræsentare, & exprimere studiosè conatus, bene, beateq; viuenti summo fine ignorato, parum profecit. Quid ita? Aberrarunt à ianua, quæ Christus est: in quo omnes sapientiæ & scientiæ thesauri: qui vnicus est *Sol iustitiæ, qui illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.*

De sola enim Christi, & Christianorum propria θεογνωσία τε καὶ θεοσεβεία vere magnificum illud Pindari elogium dici potest:

μηκέθ' αἰλίε σκίπτει
 ἄλλο θαλπνότερον
 ἐν αἰμέρα φαεινὸν ἄστρον
 ἐρήμιας δι' αἰθέρος. id est:

*Nequaquam Sole contempleris
 Splendidius astrum
 Latens interdum
 Per vacuum ætherem.*

Quod cum ita sit: est tamen oportet repretium ad ingratitude nostrâ detestandam; ad veterum nostrum

Pindar. Ode
 prima Olym-
 piorum.

Basilii in
 homilia de
 vtilitate ca-
 pienda ex

gentilium
scriptis.

T. Pompo.
Atticus trā-
quillitatis
philosophi-
cæ & multa-
rum virtu-
tum insi-
gne exēplar.

excutiendum ardentissimum stadiū
omnis generis virtutum hominum
nulla veri Dei religione imbutorum
cognoscere, & admirari. Inter quos
haud postremas tenet *T. Pompon. At-
ticus*, qui philosophiæ studio inflam-
matus, non eius, inquam, quæ argu-
tiis disputationum, barba, veste sese
venditabat; nec ultra verba proficie-
bat: sed eius, quam ille legem vitæ
statueret, quam viuendo, agendoq;
gnauiter sequeretur, & exprimeret.
ita quidem, vt ego vix existimem ex-
stitisse hominem Ethnicum amplis-
sima dignitate, re lautissima, in quo
luculentiora prudētia, iustitiæ, tem-
perantiæ, frugalitatis, tranquillitatis
philosophicæ, aliarumque virtutum
non adumbrata; sed vera, & viua ex-
empla eluceant. Nemo, inquam, ex
omni antiquitate (loquor de philo-
sophica) neq; tranquillitatis, καὶ εὐ-
λαβείας philosophicæ, neque studii,
Ideā ἢ τι-
μαρδομανῶ, neque dignitatis, & omnium prope
officiorum illustriorem ideam vitæ
literati,

DEDICATORIA. 7

literati, & docti viri in medium ad-eruditi, &
 ferre poterit. Ille enim, vt ait Cor-
 docti viri.
 nelius Nepos: *Principum philosopho-
 rum ita percepta habuerat precepta, vt
 his ad vitam agendam; non ad ostentati-
 onem vteretur.* Itaque audiui ego vi-
 Meum acre:
 am.
 rum quendam magnum, & doctis-
 simum, qui vitam perpetuo egit ho-
 noratam, & tranquillã hanc T. Pom-
 ponii vitam nice ob oculos positam
 habuisse, ad eamque, tanquam ad
 Cynosuram in omnibus huius vitæ
 periculis respexisse. Rectè quidem
 ille, & prudenter. Videmus enim
 permultos, eosq; longe doctissimos,
 hac tamen prudentia & *σωφροσύνη* Ar-
 Attici nostri, & moderatione destitu-
 tos (quẽadmodũ Aristoteles de Ana-
 xagora, opinor, dicebat: *illum quidem
 doctissimum fuisse, vouũ δ' ἄνθρωπον εἶχεν: sed
 mentem non habuisse*) in maximas ca-
 lamitates incidere: aut sibi vltro ac-
 cersere. Atticus verò cum in pueri-
 tia in tumultum Syllanum, Cinna-
 num, Marianum: sequentibus æta-

σωφροσύνη

Attici ætate
 res Romana
 turbulen-
 tissima vt
 nihil supra.

tibus in bellum ciuile inter Casarē,
& Pompeium: in principatum Bru-
ti, & Cassii: item Antonii triumvirat-
um: & deniq; in bellum Mutinense,
i. e. in grauissimas, & periculosissimas
R. P. Romanæ perturbationes inci-
disset; maximarum virtutum præsi-
dio septus, adamatam *εὐθυψίαν*, tran-
quillitatem vitæ philosophicæ per-
petuò in tantis R. P. fluctibus saluus,
& incolumis cum dignitate & hono-
re conseruauit: imò cauit; ne qua in
re vnquam plecteretur.

Anno 88.

Quibus de causis cum ante annos
nouem acroases historicas in vita A-
ristotelis, Ciceronis fecissem, eius-
dem Attici vitam à Cornelio Nepo-
te descriptam studiosis adolescenti-
bus similiter explicandam putau-
i. Senti hoc illis gratum, multis etiam
è re fuisse: & tandem, id quicquid
est, publici iuris facere non dubita-
ui: tantò etiam lubentius, quod filii
etiã mei iam eò ætatis processissent,
vt his etiam humanioribus præsi-
diis aduer-

DEDICATORIA. 9

aduersus omnes huius vitæ casus in
ætate tam lubrica essent muniendi,
& exemplis instruendi.

Vestræ verò, Reuerendissime, at-
que Illustrissime Princeps, Domine
Clementissime, Reuerend. atque Il-
lustriff. Celsitu^{dini} hâc qualemcunq;
meam operam do, dico, dedico. Pri-
mum, vt existet meæ erga Reuerend.
& Illustriff. V. Celsitud. obseruantie
publicum aliquod monumentum:
deinde vt intelligat non solum hæc
virtutes sibi cum T. Pomponio Atti-
co communes; sed multò & plures,
maiores, & magis heroicas, & à Chri-
sti Iesu Spiritu S. profectas. Huc ac-
cedit, quod studii huius mei, historiæ
nempe cum fructu docendæ testem
amplissimum, & lautissimum prædē
apud Reuerend. & Illustriff. V. Cel-
situd. habeam; nobilem & Reueren-
dum in Christo Patrem; Dn. Hadri-
anum de Rhiedtmatten, Cathedra-
lis Ecclesiæ Sedunensis Decanum,
& apud D. Mauritium Abbatem pi-

10 EPIST. DEDIC.
entissimum, Reuerend. & Illustriss.
Celsitud. V. ex fratre nepotem, A-
cademię nostrę quondam alumnum
insignem, qui meas scholas publicas,
& acroases historicas, quas ante mul-
tos annos in optimis quibusdam au-
ctoribus faciebam, studiosissime, di-
ligentissimeq; longo tempore adire
solitus fuit. Neq; ab eo tempore suā
erga me beneuolentiam, & gratitu-
dinem frequentib; literis testari de-
sist. Deus opt. max. Pater Domini
nostri Iesu Christi Reuerend. & illu-
strissimam V. Celsitud. Ecclesię Ca-
tholicę, & toti Valesię vestrę quam
diutissime florentem, & incolumem
conseruare, & omni diuinę benedi-
ctionis genere cumulare, eternumq;
beare dignetur. Dat. Friburgi Bris-
gę, propè rosas Erasmiānas seroti-
nas, mense Decembr. anno 1597.

Reuerend. atq; Illustriss. Celsitud. V.
Studiosissimus, obseruantissimusq; Ioannes Iaco-
bus Beurus, in Archiducali Academia Friburg.
Bris. Gręcarum literarum & historia Professor.

Epigram.

Epigramma

M. IOANNIS IACOBI
BEVRERI, IUNIORIS: LL.
studiosi in patris sui *T. Pomponi-
um Atticum.*

Tandem Erebi redit horrificis POMPO-
NIVS umbris,

*Facundum cuius mirata est Grecia pectus:
Barbaries quin omnis, & antiquissima Roma;
Socratica renouatus ope; & pio amore, BY-
RERI.*

*Solus hic archetypus vita effigiesq; quietae:
Delicia Regum, Charitum decus, incluta fama
Vinacis sophia. O, quicumq; herosa saluans
Augustum, & normam vite cognouerit omnē:
Suauius ingeminans, POMPONI maxime,
dicet,*

Quantum te Ausoniis heroëm Dij generârunt!

Aristoteles.

Ἀρετῆς παντελοῦς οὐκ αὐτὸ γένοιτο
τιμὴ ἰσοῦρόπου.

PRIMA PARS VITÆ
T. POMPONII ATTICI.
de eius ortu, natalib. pueritia, & peregrinatione Academica.

Aphorismus I.

Actoasis primo Decembr. Anno 1588. Pomponius Atticus ab origine vltima stirpis Romana generatus; perpetuò à maioribus acceptam equestrem obtinuit dignitatem.

Baro Streinicus de familiaribus Romanis, consuli poterit.

Litera nobilissimis ingenijs digniss.

ius instituti. Tantum hoc obseruari debet; literarum studium nobilissimis quibusuis dignissimum esse. Illud etiam studiosi admonedi sunt; si qui honesto loco nati sunt, illi cum Pomponio nobilitatem à maioribus acceptam perpetuò conseruare: imò augere, illustrare, & nouis ornamentis locupletare contendant. Sic Cicero suis praeluxit maioribus. Cæteri, quæ maxima turba est:

Tensiores.

ba est:

ba est: maiorum obscuritatem, & ignobilitatem rectè factis, & omnis generis virtutibus nobilitare conentur. Vide quæ dixi in Procæmio Peripatetico Aphorismo primo. De nobilitate legant studiosi Satyram octavam Iuuenalis eruditissimam. De nobilitate literata extant etiam scripta doctissimorum hominum nostræ ætatis.

Aphorismus II.

Patre vsus est diligente, indulgente, & vt tum erant tempora, dite; in primisq; studioso literatum. Hic, prout ipse amabat literas omnibus doctrinis, quibus puerilis ætas impertiri debet, filium erudiuit.

Hic secundus Aphorismus descriptionem, & adiuncta patris Pomponii completur: diligentiam (quæ laudatissima in patrefamilias virtus est) sed multò laudabilior ea cura, atq; sollicitudo, qua filium institui curauit. Quæ omnia cuiusdam felicitatis, & virgulæ diuinæ sunt. Vide quæ dicta sunt ad Aphorismum primum procæmii mei Peripatetici. Illud, quod est in fine huius Aphorismi nobis accuratè perpendendum est: curasse scilicet Pomponii patrem filium omnibus iis doctrinis erudiri,

*Vide infra
de Oeconomiis
virtutibus T. Pomponij Attici.*

Vide Suetonium de claris viris grammaticis. quibus *æras* puerilis imbuti solet. Qualis autem fuerit *paides* siue institutio veterum Romanorum, ex compluribus locis Ciceronis hinc inde apparet, & à *Quintiliano* in Institutionibus Oratoriis apertius ostenditur.

Vita Ciceronis per divoces publicas à me propostia.

Ego quoq; ante annos quinque multa huius generis in medium attuli in explicanda per similes acroases *vita* Ciceronis; quæ commentationes forsitan adhuc in quorundam studiosorum manibus versantur. Nostra etiam aetate de optimo genere institutionis, & disciplinæ quæritur; in eaque re tanta est opinio, & sententiarum varietas, vt difficilimum sit aliquid statuere. Est in medio *Plutarchi* libellus, & *Sadoleti* libellus de liberis rectè instituendis & educandis, tui titulus *Hortensius*. Sunt etiam in promptu libri *Ludovici Viueis* de corruptis, & tradendis disciplinis. Sunt alii complures. Nos, omiſſa prolixiore de his rebus omnibus oratione, viles quasdam admonitiones, & ad præsentem, de institutione optima, *Quæstionem* accommodatas, de ordine, & ratione discendi in mediū adferemus: dum quod in manibus habeo, de optimo genere instituendi perficere licebit.

Πορεία, & progressio docendi, viri
longè doctissimi.

1, Lectio

2, Exempla declinationum, & coniuga-
tionum.

3, Nomenclatura, & nominum *ωνομασία*.

Nomenclaturæ enim vocabula singula di-
stinguenda suis generibus, & formis: inte-
gris, & partibus, societatibus, inimicitiiis,
propriis notis, & diuersis, signis, causis & ef-
fectis. Vide *Rivium* de pueris instituendis.

4, Grammatica, & Epistola Ciceronis
selectæ. Sententiarum formulæ generibus,
casibus, modis, temporibus, personis, ver-
bis, nominibusq;: vel diuersis; vel idem si-
gnificantibus: vel eodem pertinentibus,
commutandæ, & accommodandæ vsui, &
loquendi consuetudini quotidianæ.

5, Syntaxis, & Regularum memoria, &
vsus confirmandus analysi quotidiana, sin-
gulis singulæ partes Epistolæ alicuius pro-
ponendæ ad verbum, Sed crebrè iteranda
sunt ista, & commutandæ personæ.

6, *Υποθεσις*, id est, breue argumentum
quotidiè proponendum ex iis, quæ cogno-
uerunt.

7, Volumen carminum Græcorum, &
Latinorum instituendum: item sententia-
rum ex Cicerone, & Demosthene.

*Acronis se-
cunda, lecta-
do Decemb.*

*In docendâ
ergo hic or-
do: & hæc
progressio te-
nenda:*

8, Profodia proponenda. Virgilij Eclogæ. Hic Græca Nomenclatura incipit. Cato, & Lælius Ciceronis. Grammatica Græca. Singuli pueri singulos absoluant locos, in quibus latent retum *ὁμοειδῶν, ἔστι (ῥ) ῥαίων* vocabula non solum ordine doctrinæ; sed etiam naturæ retento. Poëtarum versus soluant, & poëtica nonnunquam commutent oratoriis & historicis. Oratoris aliquem locum grammaticè interpretentur.

9, Pueri quam plurima audiant, interpretentur, intelligant, memoriter etiam multa recitent. Volumen exemplorum, argumentationum, & amplificationum. Addatur Verrina sexta, quæ præcipuè omne genus narrationum continet. Diebus festis Catechetica aliqua lectio proponatur.

10, Exempla Exordiorum, Partitionum, Narrationum, Digressionum, Questionum infinitarum, graduum, amplificationum. Ornamenta: *ἄροποι: ῥήματα*. Methodi Rhetorum, Herenniana præcepta Elocutionis. Hermogenes de figuris dicendi. Oratio Ciceronis pro Cluentio, quæ exempla habet omnium *ἡσθημάτων*, quæ de Narrationibus traduntur. Demosthenes: Homeri Ilias, aut Odysseia. Græci Oratorij exordium. Narratio, Loci communes ad amplificationem Latini; aut Græci sermonis faciunt. Idem in historicis, & poëtis. Progymnasmata, Comædiarum Actiones. 11, Sa-

16. Sa-
lecticam
potius a
mes sic R
non diffo
clamaro
12. D
molluere
& Saluti
suetudo

(1. 1
cui
fid

2.
gen
que
leq
tur
der
Est
diti
ce
in
Magistro incense de her

11. Sapientia instrumentum, id est, Dialecticam in manus discipulis tradenda; & potius à *κατακλιση* initium faciendum. Huic comes sit Rhetorica, vt altera ab alterius latere non discedat. Hicq; *ἔλεος*, & imitatio. Declamationes, & Catechetis diebus festis.

12. Dialecticæ vsus ostendendus in Demosthene, & Homero, Virgilio, Thucydide, & Salustio. Scribendi & declamandi consuetudo retinenda.

Sex virtutes, quæ in Magistro inesse debent.

1. Prudentia
cuius est cōsiderare;

Quantum munus susceperit: vt officii suum laudabiliter faciat.

Qualis sit de se expectatio

Parentum,
Patriæ,
Eruditorum,
Bonorum omnium.

2. Diligentia,
quæ cōsequitur prudentiã.

Vna sita est in recognitione earum rerum, quas discendo cōsecutus est: quas distinguit inter se

Naturã,
Ordine,
Necessitate,
Vtilitate,
Modo,
Facilitate:

Non solum copiosus,
vt apparat noster sit
verum etiam vtrius.

In Magistro inesse debet

Est autem diligentia præceptoris distincta in tres species: quarum

Primum gustanda sunt omnium scriptorum genera, vt quem cibum puerili stomacho salubre sentiemus, eum recondamus.

Deinde: cum hæc duò peracta erunt: consultatio sequitur cibum conditum beneq; coctum.

Quomodo,
Quo ordine,
Quo tempore porrigamus.

T. POMPONIVS

Tertia in consultatione, quomodo eas suo discipulo tradat, ut minimo labore, nulla cum molestia consequatur, quæ ei sunt necessaria ad mores, prudentiam, doctrinam, vitam.

3. *Fides*, quæ in diligentia inesse debet, quæ censenda est discipulis
4. *Doctrina*. Sit ergo talis Magister:
5. *Religio*: quæ est singularis hominis virtus ignem in homine inflammans diuini amoris.
6. *Moderationis* duæ partes sunt:
- Vtilitate.
Progressu.
cum antiquitatis,
tum ciuilibus scientiæ,
Multarum rerum usu,
Consummato iudicio,
Amabili ingenio,
Graui lenitate,
Morum elegantia.
Pictas,
Vbi necesse est sollicitè prouidere, ne vel
æstatum vicio,
hominum imperitia,
fraude improborum
religio cõtaminetur.
- Vna corporis, id est, ludii, & iocose voluntatis:
Canere suis horis,
Venationibus,
Natacionibus,
D rrsionibus, mi-
litaribus,
Saltu,
Cursu se exercere.
- Socr. apud Platonem:
μη βία τὸ ἐπαίδειαι, ἀλλὰ παύσειν τὸ πρὸς τῷ σώματι.

Altera

ATTICVS.

Puer cum voluptate discat,
 Difficilia facilia videantur,
 Tollatur fastidium,
 Sollicitudines matrum adimantur,
 Ne Magistri morositas timeatur,
 Maximopere enim tenenda est Socratis in
 eodem loco sententia:

Ἐργὸν δὲ Βίαιον ἐμμετρίως δὲν μαθήματα.

Basiliius: Βίαιον γὰρ μαθήματα ἢ πικρὰ ἄγε-
 μένῃ.

Alter a ani-
 mi, id est, do-
 ctrinae, & se-
 rię volupta-
 tis; quae effi-
 cit, vt

De Temporibus, & distributione operarum.

Audiendi, in
 quo duo sūt
 personarum
 genera. Nā
 vtimur

Doctorib. vt
 Cicero filius
 Cratippum
 audiuit, à
 quib. cogno-
 scendi sunt
 auctores

Difficiles
 ad intelli-
 gendum
 Arduarū
 rerum: vt
 sunt

Plat. Gorgias,
 Protogoras,
 Thucydides,
 Demosthenes,
 Arist. de Repub.
 & morib.
 Cicero, &c.

Recitatoribus anagnostis.

Antemeridanum,

Ciceroni,
 Stylo tribuen-
 dum.

Legendi,
 in quo
 obseruā
 da duo:

Partien-
 dus est
 dies, in
 duo tē-
 pora;
 quorū
 alterū

Pomeri-
 dianū
 ceteris
 auctor.
 Sunt au-
 tē quae-
 dā, quae

1.
 Per omnē
 vitam le-
 genda, &
 commē-
 tanda
 sunt: vt

Morum disci-
 plina.
 Ciuilis do-
 ctrina,
 Historię,
 Sacri scripto-
 res,
 Ciceronismo
 numenta.

Tria tempora sunt studioium:

2.
Semel legisse satis est, cum scilicet grauioribus laboribus mens fatigata ad se relaxandam recedit.

3.
Certis temporibus sunt recognoscenda: cum opus aliquod conficimus redeundum est ad eam rerum explicationem, cuius rationem in reb. pronunciandis sequi volumus, & cuiusquam simillimi esse volumus.

Ratio in legendo, in quo labor

Primus consistit in his, vt

Cura habetur & Rerum verborū.

Pereuramus vniuersum: vel librum; vel orationem; vel Epistolam, vel opus. De in singula cognoscenda, ponderando, audiendo in manus sumamus.

Proximus est

Argumentorum, & Ordinis.

Notis, non autem Prolixis, & Obscuris.

Commentandi Stylus autem applicatur rebus

Apho-

APHORISMVS III.

Erat autem in puero præter docilitatem ingenii, summa suauitas oris, & vocis: vt non solum celeriter acciperet, quæ tradebantur: sed etiam excellenter pronunciaret.

Proximo Aphorismo audiuimus: quis auctor Pomponio fuerit, vt sese studiis literarum dederet: nempe pater, & quidem eruditus pater. *Plerumq; autem parentum præceptis imbuti, ad eorum consuetudinem moremq; deducimur,* ait Cicero primo Officiorum.

Sic Hippocratis familia Medicinæ possessio- nem diu retinuit. Apud Iudeos, & Ægyptios hæreditaria fuere sacerdotia. Deducuntur

autem à patribus filii ad sua studia, si prospere in iis flatu vsi sunt: neque liberorum plerumq; ingenia diuersa, genios dissimiles considerant. Idem Cicero paulo ante: *Quorum vero maiores aliqua gloria præstiterunt; ii student plerumq; eodem in genere laudis excellere: vt Q. Mutius P. F. in iure civili: P. F. Africanus in re militari.* Consideret igitur quilibet adolescens, quibus patribus sit ortus: quas rei familiaris copias habeat: quo ingenio; quo animi vigore sit: in quæ loca, in quæ tempora inciderit: atque ex his omnibus paulatim perspicere incipiat, quo se peruenire posse, probabile sit, in eoq; elaboret. Illud

Acroasis 4.

9. Ianuar.

anno 89.

De pronun-
ciatione poe-
maticum, &
Graeci sermo-nis vide infra
Aphor sexto.

Cic. 1. Offic.

Ἰατροῦ πατρὸς
δὲ Ἀσκληπιάδου.Deliberatio-
nes de genere
vita

ad eum Cons.

*Attendant
hic tardi-
rum promi-
ssores, qui com-
pendia dispen-
dia sectantur.*

υγια δόξα.

*Heroum filii
noxa.*

autem teneat, vtriusque linguæ cognitionem, dicendi artes, & Philosophiæ, eius præsertim quæ de moribus est, ac Mathematicum principia in omni vitæ genere, maximo sibi & vili, & ornamento fore. Quibus perdiscendis dum occupatur, confirmata ætate, & iudicio, rectius de constituendo genere vitæ, deliberavit. Pietatē Christianā, & Catholicā *ἡ ἀρχὴ πάντων, ἡ πέλος* faciat, & habeat. Pergit Cicero ibidem: *Quidam autem, ad eas laudes, quas à maioribus acceperunt, addunt aliquam suam: ut hic idem Africanus, cumulat eloquentia bellicam laudem. Quod idem fecit Timotheus Cononis filius: qui cum, bella laude non inferior fuisset; quam pater, ad eam laudem doctrine & ingenii gloriam adiecit. Hi vero magnam laudem assequuntur, qui paternam virtutem non modo imitantur, sed etiam superant. Alias *ἡρώων ὑπὲρ βλάβαι*, pro uerbo dicuntur. Cæterum paucis contingunt illustres patres: paucioribus id datur, ut eos superent: multos patribus similes nasci: plures Homero auctore, illis deteriores: *Οὐ πολλοί, inquit, κακίτε, παῖδοι δὲ γὰρ πατρὶς ἀρείης.* Et Horatius:*

Ætas parentum peior auis tulit

Nos nequiores, mox daturos

Progeniem vitiosorem.

Plato.

Sed si acciderit, ut natus ferrei, aut argentei generis (ut est apud Platonem) transeat in

in genus aureum: tum alta spectanda erunt,
& ad ea honestis studiis contendendū. Quin
eriam quod sequitur Ciceronianum præce-^{1. Offic.}
ptum addamus. *Fit autem interdū,* ait ille, *ut*
nōnulli, omiffa maiorū imitacione, suum quod-
dam inftitutum sequantur: maximeque in eo
plerunq; elaborant ii, qui magna sibi proponunt
obfcuris ortu maioribus. Hoc studiosis litera-
rum plerunq; faciendum est, quorum maxi-
ma pars obfcuris, & pauperibus parentibus
orta est. Nam, ut Græco prouerbio dicitur:
Α' πνία πν σοφία ν' ελαχ. Et Satyricus:

Haud facile emergunt, quorum virtutibus Luuenalis
obstat.

Res angusta domi: —

Idcirco singulari eis industria, labore, to-
lerantia, conatu multiplici opus est, si voto-
rum compotes fieri voluerint. Videntur au-
tem sua apte natura potius, quam fortunę be-
neficio, (etsi absq; hac parum sane valet ipsa
industria) emergendi quatuor potissimum
esse occasiones: *Fauor magnorum Principū,*
aut fidelissimis officiis: aut callidissimis ob-
sequiis emerendus: *mercatura solertia: Rei*
familiaris peritia: literarum excellentia, sub
quibus etiam faccidotia comprehendi vo-
lo: ut sub mercatura Plutonica illa regna, rē
metalicam dico. Sed hæc & maximum in-
genii vigorem, & longum tempus, & ingen-
tes labores postulant, neque semper incolu-

Quatuor oc-
casiones e-
mergendi.

1.

2. 3.

4.

mi iustitia contingunt, & vbi contigerunt, saepe rursus amittuntur. Doctrinae quidem forma est possessio: sed nimis vere Lucianus:

Doctrina forma possessio.

Ἡ παιδεία, inquit, ἔστι πόνος πολλός, ἔστι χρόνος μακρὸς, καὶ δαπάνη σπουδαία, ἔστι γὰρ δέεται δαμνασθῆναι. Subito

Martialis.

autem & facillime beat: *Res non parva labore, sed relictæ.* Etiam locupletes nuptiæ multis profuerunt: Sed duram habent plerunque annexam feruitutem, aliquando quoq; turpem coniunctam: quia

Intolerabilis nihil est; quam femina dives.

Quare Martialis non in facete respondet amicis:

Vxorem quare locupletem ducere nolim,

Quæritis? uxori nubere nolo mea.

*εὐφροσύνη ἔστι
bonitas natura.*

Porro tertius hic Aphorismus pueritiam Pomponii, εὐφροσύνην, id est, bonitatem naturæ & ingenii excellentiam, vnde docilitas, & εὐμαρέσια oritur: in super, corporis quædam bona, suauitatem nempe oris, & vocis complectitur. Quæ omnia nulla diligentia, nullo studio præstari possunt; sed diuinitus nobis donantur. Discamus ex hoc loco hæc cōsectaria: In studiose literarum docilitatem, & bonitatem ingenii requiri, cum qua si oris, & vocis suauitas, si externa quædã gratia coniungitur, tum eximium quippiam inde solere existere.

Consectaria.

Gratior est pulchro veniens e corpore virtus.

Sed dicat aliquis: & quæ nam sunt illa iudicia

dicia ingenii, docilitatis, aut præclaræ indo-
 dicia ingenii, docilitatis, aut præclaræ indo-
 lis? responderet Nepos: *celeriter accipere, quæ nri, docilita-*
traduntur. Vide quæ de differentia ingenio-
 rum aliquando ex Aristotele in Ciceronis &
 Aristotelis vita docui. *In Proæmio meo Peripatetico.*

APHORISMVS IV.

Qua ex re pueritia nobilis inter æ-
 quales ferebatur, clariusq; exsplen-
 descebat; quam generosi cõdiscipuli
 animo æquo ferre possent. Itaq; mu-
 tabat omnes studio suo. Quo in nu-
 mero fuerunt L. Torquatus, C. Marii
 filius, M. Cicero, quos consuetudine
 sua sic sibi deuinxit, vt nemo iis per-
 petuo fuerit charior.

Hoc Aphorismo Cornelius adiuncta pu-
 eritiæ: Attici nobilitatem & æmulationem:
 effecta, & vim exempli, & æquales, siue con-
 discipulos proponit. Quæ omnia studiosis
 cum primis proposita esse debent. Nam in
 prima pueritia ea signa studii, diligentia, &
 virtutum edere, vt inde nobiliteris; & aliorũ
 æmulationem concites, in admirationem
 rapias, tibi beneuolentia in hac ætate deuin-
 cias, præclarum quippiam, & magnum iure
 debet censer. Ingenia enim (sæpe ex Pin-
 dario repetebat Hartungus præceptor meus

Pindarus.

*A mixtorum non
sunt istos
p. d. ca.* meritiss. p. m.) non possunt latere. Interea
obseruentur à studiosis insignia noëmata: 1.
generosi discipuli alios exsplendescere a quo ani-
mo ferre non possunt. Quintilian. Hic mihi de-
2. tur puer, qui victus flet: ingeniaq; alios suo stu-
dio incitant: amicitia, pueritia annis, & studis
3. contracta diuissime durant.

APHORISMVS V.

*Orbitas T.
Pomp. Attic.*

Pater mature decessit. Ipse adole-
scentulus propter affinitatem P. Sul-
pitii, qui trib. plebis interfectus est,
non expers fuit illius periculi. namq;
Anitia Pomponii consobrina nupse-
rat Seruio Sulpitii fratri. Itaq; inter-
fecto Sulpitio, posteaquam vidit Cin-
nana tumultu ciuitatē esse perturba-
tam, neq; sibi dari facultatem pro di-
gnitate viuēdi; quin alterutram par-
tem offenderet, dissociatis animis ci-
uium, cum alii Syllanis, alii Cinnanis
fauerent partibus, idoneum tempus
ratus studiis obsequēdi suis, Athenas
se contulit. Neq; eo secius adolescen-
tem Marium hostem iudicatum iu-
uit opibus suis: cuius fugam pecunia
sub.

*Pericula in
iuuentute.*

*Consilia de
Academica
professione
in peregrina-
tione.*

*Delectus A-
cademiarum
Beneficia
in Marium
hostem iudi-
catis.*

subleuauit. Ac ne peregrinatio illa detrimentum aliquod afferret rei familiaris, eodem magnam partem fortunarum traiecit suarum.

Curæ rei familiaris.

Adolescentia Pomponii hoc Aphorismo incipit: in qua aduersa quædam Attico acciderunt: vt, orbitas patris, & periculum tumultus Cinnani. Ex quo ille sese prudentia quadam supra ætatem maiori expediuit.

Solertia enim & prudentia hæc omnia fuerunt, periculum illud animaduertere, & perturbatum R. P. statum videre: suæ dignitatis

rationem habere; quod quidem perpetuo, & tota vita egregie, & præclare præstitit: illâ occasionem obsequendi suis studiis arripere: Athenas vero eo tempore omnium disciplinarum studiis florentissimam sese conferre, non solum prudentiæ, sed & amœnitatis, ingenii, φιλοκαλίας, & φιλελευθέριας fuit. Athenæ enim semper, quasi domicilium, ac potius emporium quoddam & sapientiæ, & eloquentiæ habitæ fuerant: quæq; plures in eo genere præstantes viros protulerunt, quam reliqua vniuersa Græcia. Multæ extant huius vrbs commendationes. Græci Ἐμάδα τῆς

Ἐμάδα, appellant. nomen habet Ἐμάδα τῆς Ἐμάδα, à Minerua, artium & sapientiæ præside.

Vnde & apud Platonem Ἐμάδα, honorificentius nomen habetur; quam Ἐμάδα. Atque

Solertia, prudentia.

Cic. li. 1. Off.

Socrates cū alibi, tum in Panegyrico.

*υπακουα
Αττικα*

hoc primum exemplum est *υπακουα* circū-
spektionis, & prudentiæ; vel potius elogiū il-
lius Corneliani: *Cauisse nempe Pomponium
perpetuo, ne qua in re unquam plecteretur.* In
eodem hoc aphorismo non sunt prætereun-
da duo exempla beneficentiæ: alterum dili-
gentiæ Oeconomicae. Discant ex hoc loco
studiosi, quibus parentes maturius decedūt;
sibi suam vitam fidis illis monitoribus desti-
tutis prudenter esse instituendam: sese ex-
tra multis prudēter subducant: nullis par-
tibus, si fieri potest, aut saltem melioribus, si
ita necesse est; sese addicant: occasiones stu-
diorum, quoties dātur, arripiant; ad illustres
& florentes omni doctrinarum, & virtutum
genere Academiās sese conferant: officii,
opibus suis alios iuuent: & paterna bona at-
que hæreditatem studiose conseruent.

*Confecaria
ex aphor. 5.*

- 1.
- 2.
- 3.

*De qua re
paulo infra
illustrius erit
Pomponii
exemplum.*

- 4.
- 5.
- 6.

APHORISMVS VI.

De Academica vita T. Pomponii.

*Gratia ho-
minum.*

Liberalis.

Hic ita vixit, vt vniuersis Atheni-
ensibus merito esset charissimus. nā
præter gratiam, quæ iam in adolescē-
tulo magna erat, sæpe suis opibus in-
opiam aliorum publicam leuauit. Cū
enim vsuram publice facere necesse
esset:

esset: neq; eius conditionem æquam *Exempla.*

haberent, semper se interposuit, atq; ira, vt neq; vsuram vnquam ab iis acceperit, neque longius quam dictum esset, debere passus sit. Quod vtrunq; erat iis salutare. nam neq; indulgendo inueterascere eorum æs alienum patiebatur, neq; multiplicandis vsuris crescere. Auxit hoc officium alia quoq; liberalitate. nã vniuersos frumento donauit, ita vt singulis VII.

modii tritici darentur, qui modius mensuræ *Medimnus* Athenis appellatur. Hic autem sic se gerebat, vt cõmunis infimis; par principibus vide-

Medimnus
sex modii Ro-
mani.
Suidas.

retur. Quo factũ est, vt huic omneis honores, quos possent, publice haberent, ciuemq; facere studerent: quo beneficio ille vti noluit: quod non-

Locus Poli-
ticus.

nulli ita interpretantur; amitti ciuitatem Romanam ascita alia. Quandi adfuit, ne qua sibi statua poneretur, restitit: absens prohibere non po-

Vide Cicero.
passim in E-
pist. ad Atti-
cum, & præ-
sertim lib. 80

ruit. Itaq; aliquot ipsi, & Piliæ locis sanctissimis posuerunt: hunc enim in

*Epitaphes Cor
nelii Neposis.*

*1.
Munus for-
tune.*

*2.
Specimen
prudentia.
Athena.*

omni procuratione R. P. actorem, au-
ctoremq; habebant. Igitur primum
illud munus fortunæ, quod in ea po-
tissimum vrbe natus est, in qua do-
micium esset orbis terrarum imperi-
rii, vt eandem & patriam haberet, &
domum : hoc specimen prudentiæ;
quod, cum in eam se ciuitatem con-
tulisset, quæ antiquitate, humanita-
te, doctrinâq; præstaret omnes, ei v-
nus ante alios fuerit charissimus. Huc
ex Asia decedens Sylla cum venisset,
quam diu ibi fuit, secum habuit Põ-
ponium, captus adolescentis & hu-
manitate, & doctrina. Sic enim Græ-
ce loquebatur, vt Athenis natus vi-
deretur : tanta autē erat suauitas ser-
monis Latini, vt appareret in eo na-
tuum quendam leporem esse; non
ascitum. Idem poemata pronuncia-
bat & Græce, & Latine, sic, vt nihil
supra posset. Quibus rebus factum
est, vt Scylla nusquam à se dimitteret,
cuperetq; secum deducere. Qui cū
persuadere tentaret : Noli, oro te, in-
quit

quit Pomponius, aduersum eos me velle ducere, cum quibus, ne contra te arma ferrem, Italiam reliqui. At Sylla adolescentis officio collaudato, omnia munera ei, quæ Athenis acceperat, proficiscens iussit deferri. Hic complures annos moratus, cum & rei familiari tantum operæ daret, *Studium rei familiaris.* quantum non indiligens deberet paterfamilias, & omnia reliqua tempora, aut literis; aut R. P. Atheniensium tribueret: nihilo minus amicis urbana officia præstitit. Nam & ad comitia eorum vêtitavit, & si qua res maior acta est, non defuit: sicut & Ciceroni in omnibus eius periculis singularē fidem præbuit: cui ex patria fugienti H. SCC, & quinquaginta milia donauit. *Scutorum septem milia & quingentos. Ita Manutius Paulus.*

Statui hoc Aphorismo complecti totam illam Cornelii Nepotis historiam de studiosa, siue Academica peregrinatione, & vita scholastica Pomponii. Quomodo igitur in peregrinatione Academica, & vita scholastica sese gessit Pomponius? *ita vixit*, ait Nepos, *Athenis, ut vniuersis merito esset charissimus*, id est, omnibus laudatissimi adolescen-

tis officii apud exteros defunctus est: omnis generis virtutes Atheniensibus probavit. Quibus rebus ille omnium ora in sese convertit, omnes in sui admirationem pertraxit: omnium benevolentiam, omnium studia demeritus est. Elogium hoc tale tantum est, ut de adolescente nullum maius, neque splendidius prædicari posset. Quibus artibus, virtutibus, & studiis benevolentia, favor, studium, &c. paretur, præclare docet Cicero, quem, ut facitis, studiose, diligenterque legite. Facere non possum, quin hoc in loco præcepta quædam apodemica, & admonitiones scite, utiliterque peregrinandi viri cuiusdam doctissimi in medium adferam. Nulli enim hominum generi ratio, & velut ars quædam peregrinandi magis ex usu esse potest, quam optimarum artium studiosis, quæ & à maximis, & doctissimis viris, ut est apud Hieronymum in prologo Galeato, semper studio sapientiæ suscepta est. Vide, quæ de doctorum peregrinationibus, in proœmio meo Peripatetico: vel vira Aristotelis à me in medium allata fuere aphorismo 4. & hoc in loco nobilissimum est exemplum T.P. Attici.

lib. 2. Off.

Vide Apodemica Theodori Zuvingeri.

DE

ATTICVS. ³³
DE PEREGRINATIO-
NIBVS STUDIOCORVM
p̄cepta & admonitiones
doctissima.

I. De Comitibus.

Cum improbo viro iter ne facias. Ex sententia Mimi: Si quis constituit iter facere, videat, quos tibi adiungat. Faciendus comes pro vehiculo est. Cauendum ab improbis, ebriosis, impuris, & profanis hominibus. Simus coniunctissimi bonis, & amantibus virtutis, & eruditionis.

II. Peregrinatio docet frugalitatem. Qui sumptibus suorum parentum alibi viuunt, frugalitatem discere debent, & abstinere ab omni prodigalitate. Grauius peccant, qui abutuntur parentum suorum liberalitate. Magnum vectigal parsimonia. Etsi enim decet personam tueri, tamen absit hyperbole. Praclare de T. nostro Pompon. Nepos, qui ne peregrinatio illa detrimentum aliquod afferret rei familiari, studiose curauit.

III. De regionibus & urbibus vide qua ad eas loca. Sententia est: cum gentes alia aliis sint cultiores, & elegantiores, si spectes ordinem, leges, mores, ritus publicos, & priuatos, & totius vitæ habitum. Danda cuique nostrum opera, ad eas proficiscamur, quæ

C

his excellent. Sed non est cuiusuis adire Corinthum.

Νόμος καὶ
ζῶσα.

IV. *Peregrinus accommodet se ciuitati.* Hoc dictum nō intelligatur simpliciter; sed se cū dū quid, id est, alienos mores nō pugnantes cum Deo, religione Christiana ferendos. Cauendum; ne vitiosos cum vitiosis cōfundamus. Meminerimus varietatem illam illustre testimonium esse Sapientiae diuinæ.

Fidei domestici.

V. *Quoad eius fieri potest: versandum est cum fidei domesticis.*

Eleuxini, qui omnia carpunt, & reprehendunt.

VI. De censura. *Ne vsquam gentium Momum agas.* Poëtæ fingunt Momum Deum, qui omnia reprehendat, & nihil prober: idcirco odiosum se omnibus reddit. Multis ita domestica placent, vt exotica omnia odio habeant, atq; contemnunt.

Candor.

VII. De candore. *Apiculam potius, quam araneum agas.* Obserua ea potius, quæ laudes; quam quæ carpas, & reprehendas. Non multo post videbimus iisdem floribus insidere apiculas, & araneas. Apiculæ sugunt mel; araneæ sugunt venenum. Monemur: ea potius spectanda, quæ laudi, & c.

Medio tutissimus ibis.

VIII. *Tutissimum est iter, quod susseptissimum, teste Seneca.* Quemadmodum ii, qui bus secunda nauigatio, vt maxime plenis velis se nauigare animaduertant, inter spem & metum versantur: ita quoq; qui apud externos versantur, meminisse debent dicti Me-

nan-

ATTICVS.

nandri: *Multa hominibus prater expectati-
onem accidere.* Interdum eueniunt aduersa,
interdum ex inauspicato prospera eueniunt.

IX. In his tamen cum Menandro statuen- Φιλοζενία.
dum: *Peregrinos Deo cura esse;* Ergo comiter
tractandi erant, & humaniter excipiendi.
Homerus conqueritur de Lastrygonibus,
quod inhospitales erant. Nulla res nos ma-
gis exhilarare debet, quam ea, quæ certum
argumentum est gratiæ, & auxilii diuini. Cõ-
stat enim, nos cum Deo vitare, & mori.

X. De Ostentatione. *Inter externos ne Cræ-
sum repræsentes.* Sententia est: vt maximæ fa-
cultatum copiæ tibi sint concessæ; non tamẽ
opes tuas temere ostentes. *Secum quisquẽ
habitet.* Ostentatio
cauenda.

XI. De taciturnitate. *Harpocratem, fac a-
tas inter curiosos, & ignotos.* Harpocrates Taciturni-
tas.
Deus est silentii. Hunc pingere solebant sic,
vt duos digitos admoueret labiis. Opus est
omnino taciturnitate. Nam vbiq; sunt Co-
rycæi, qui aliorum dicta obseruant.

XII. De regionibus. In his situm (aliæ e- Topothesia
locorum.
nim regiones sunt plana: aliæ montosæ) res
bello, paceque gestas, magistratus, fertilita-
tem, aut sterilitatem, syluas, flumina, venas
metallicas, & si quæ sunt aliæ, spectabis.

XIII. De vrbibus. In his conditores, for- Θιάματα
in vrbib.
mam Politia, ædificia sacra, & prophana, ar-
tes, negotiationem, & alia considerabis. Vr-

16 T. P O M P O N I V S
bem Ratisbonam condidit Tib. Cæs. Augustus.
Rheicorum conditor Augustus. In ea
est pulcherrima series ædium, platearum, an-
giportuum. In ædificiis obseruanda est no-
bis: 1, ornatus; 2, amplitudo; 3, materia
præstantia, & operis perennitas.

Forma Poli-
tiarum.

XIV. De formis Politiarum. Cum Deus
velit vigere alibi quidem Monarchiam; ali-
bi Aristocratiam, alibi Timocratiam, alibi
Democratiam, ne quam harum temere da-
mnaueris. Absesse debet à nostra censura hy-
perbole, ne alias Politias ad cælum vsq; ex-
tollamus; alias contemnamus. Obseruan-
dum, nobis non esse temere pronuncian-
dum de Politia qualibet. Ea Politia durat, quæ
crasi quadam ordinis politici constant, vt
R. P. Venetorum.

Ecclesia.

XV. De Ecclesia. Hanc communem pa-
triam agnoscas, neque schismate delecteris.
Habemus communem Ecclesiam.

Veri studiosi.

XVI. De studiosis. Eos demum vere stu-
diosos statue, qui non inuita Minerua, Mu-
sis addunt Charites, & omnium virtutum
chorum. Studiosis non vacat meminisse vo-
luptatum. Gubelmus Budæus, eo quod seri-
us animum appulisset studiis, tanta fuit dili-
gentia, vt toto septennio nemo eum viderit
stantem in limine otioium. Plinius; *Vin-*
vina, sic in studiis pulcherrimum est & huma-
nissimum seueritatem, comitatemq; miscere: ne
illa

Deus
dicitur.

illa in tristitiam, hac in petulantiam procedat.

Quemadmodum in docēdo vtile dulci miscere conuenit: ita in vita, hoc est, danda opera, vt grauitas suauitate comitateq; misceratur: 1, vt simus amabiles: 2, venerandi. Sic vita instituenda, vt auctoritas conseruetur, ne tamen vlli sis exotus. Quo quisq; præstantior; tanto magis se comem, & suauem præbeat.

XVII. De in scitiæ signis, & *περυσίαις*. *Quæ* *Τεχνήσια*
in scitiæ.
 admodum forex. ira quoque indoctus suo se prodit indicio Quemadmodum difficile est dissimulare stultitiam; ita difficile est dissimulare in scitiæ. Quæ nescimus, non sunt simulanda; sed ingenue dicenda. Sed vnde colligam in scitiæ alicuius? Responsio. I. indicium: Dissidere à peritis, imperitiæ magnum signum, vt Plato in Hippia docet: vt si quis plenis buccis prædicet; se à magnis viris dissidere. II. Audacia. *Ῥεῖτα*, inquit Plinius, *ingenia debilitat verecundia: perversa, confirmat audacia*: hoc est, Qui rectis ingenii præditi sunt, fere debilitantur verecundia; quia intelligunt sibi multa deesse. III. *ἀμαθία γάρ* Impudentia. *Quo quisq; indoctior, eo imprudens: τὸ λελο-*
denior. Verecundia magnum argumentum *μορμένον ἐκ-*
 magni progressus in studiis. *μνημόσυνο.* Memoriale vitæ studiosorum. *Με-*
ντρος ποιῶ.
sis a symbolus. Danda cuiq; est opera, vt integritatis, diligentia, doctrinæ specimen edat.

quæ sint absentis ornamento, & memoriam cū beneuolentia alant, vbi Pindarus de Amphiarao. Hoc in exercitiis, & disputationib.

Comicius. XVIII. De contubernio. Sic cum aliis viuendum, vt *Comicius*, id est, conuictus auctoritatem augeat; non minuat. Quia pluri personam tueri non student. *Familiaritas parit contemptum*: auctoritas sibi pariēda diligentia, iustitia, temperantia, exemplo aliarum virtutum.

Cic. 2. Off.

XIX. De alacritate. Vt ex studiis gaudiū, sic studia ex hilaritate proueniunt. Cic. lib. 1. de Inuentione: *Danda opera, vt studia alant gaudium, & alacritatem*. Ea, quæ cum alacritate, & hilaritate quadam fulcipiuntur, flunt, si cum iis conferas, quæ inuiti facimus. Studium vnicū doloris leuamentum. Cardanus fatetur, se studiis dolorem Podagræ sefellisse. Sed quædam occurrunt difficilia? **Responsio**: oportet assuescere. Nam si quis seriis assuefiat studiis, postea delectabitur. Aristoteles Rhetoricis.

Philosophia non est cognitio: sed actio cognitione monstrata.

XX. *Liberalia studia abeunt in liberales mores*. Quemadmodum riuli, si colores iniuciantur, eos imbibunt: ita mores ex studiis candorem accipiunt. Græcorum dicterium est: *δὲ ἢ μόνον τοῖς λόγοις, ἀλλὰ καὶ ἔργοις φιλοσοφῆιν*. Augustinus de lectione: *Lectio tum demum utilis est, cum facimus ea, qua legimus*. Augustinus in Psal. 85. *Legentibus Deus loquitur*.

Item

Item: In omnibus libris discernimus illud genus orationis, quo Deus nos alloquitur: sed in Psalmis discernimus illud genus orationis, quo Deum alloquimur.

XXI. De spe parentum. Sic alas spem parentum; aut Mæcenatum, vt longe eam vincere studeas. Est prudentia non agere pollicitatorem: hoc est, non maiora viribus polliceri. Sed longe vincenda est spes, & expectatio parentum. Excitare nos debet parentum, vel Mæcenatum de nobis expectatio.

Insperati progressus magnam habent gratiam.

XXII. De fine. Finis peregrinationis Academicæ est, vt doctrinæ, & virtutum præsidiis egregie instructus ornatissimus politissimûsq; domum reuertaris.

XXIII. De prudentia. Diuinitatis comites Anteuortam, & Postuortam fac tibi prudenter concilies. Magnum dedecus si quis suisq; deq; faciat, siue proficiat in prudentia; siue non.

XXIV. Ad studia tua referid, quod Pythagoras de vita recte instituenda sapienter monuit:

Πῶ παρέβη; πῶ ἔρεξ; ; πῶ μοι θεοὶ καὶ ἱερεῖς;

Lapsus ubi? quid feci? aut officii quid omissum est?

Homines peccant, vel cum secus agunt, quam oportet in defectu; vel excessu ad dextram; vel sinistram flectentes: vel cum ea

40 T. POMPONIVS
intermittunt, quæ facere oportet. Ad va-
guem facti dicuntur, qui sic officio fungun-
tur, vt nihil negligant.

Ostentatores XXV. De reditu. In reditu absit ostenta-
tio, garrulitas, peregrinitatis ostentatio. Ne
quis simulet admirandam quandam erudi-
tionem; sed si sit necesse de se, & aliis pronũ-
ciare, de aliis liberaliter; de se modeste pro-
nuncient. Absit garrulitas, ne quis de saltũ
Rhodio glorietur. Nimum studium pere-
grinitatis vbique abesse debet à vestitu, ser-
mone, moribus.

Ennius.

*Scopus studi-
orum nostro-
rum.*

Moribus antiquis res stat Romana viri q.
XXVI. De scopo. Vide, vt gloriæ Dei,
publicique boni causa prompte seruias cõ-
silio Dei, etiam si primis gradibus functionũ
tibi sit insistendum. Monemur, totam vitam
nostram seruire debere gloriæ Dei. Nam i-
pse fecit nos. 2. Secundo publico bono Non
nobis solum nati sumus, & publico bono
seruiendum. Ne dedigneris primos gradus
functionum. Præstat paulatim per gradus
ascendere. Qui in primis gradibus fidem &
sedulitatem probat, diuinitus ad altiora vo-
cantur. Hæc de peregrinationibus Acade-
micis.

Ad Articum nostrum redeo; de quo Ne-
pos duo liberalitatis officia in Athenienses
commemorat, imo iustitię; quod scilicet in-
opiam Atheniensium suis opibus sine vsuris
sub-

subleuârit. Quod exemplum Ethnici homi-
nis tanto libentius in medium adfero pro-
pter eam doctrinam, quam etiam publice
pro cōcione tractari scitis. Quo in loco stu-
diosi insignia noēmata excerptant: *Non esse
concedendum, vt longius debeat, quam di-
ctum est: neq; indulgendo inueterascere as alie-
num ferendum: neq; multiplicandis vsuris cre-
scere.*

Alterū exemplum liberalitatis est: quod
Atticus singulis Atheniensibus septem mo-
dios donârit. De medimno Glareanum de
Asse consulite, vt magnitudinem huius libe-
ralitatis intelligatis. Exclamat denuo Ne-
pos, & celebrat hanc moderationem morū
nouo elogio: *hic, ait, ita se gerebat, vt commu-
nis infimis; par principibus videretur.* Famili-
aritas hæc, & humanitas omni decoro & gra-
uitate temperata fuit: aliena ab omni fastu,
insolentia, arrogantia in tantis præsertim o-
pibus. Has virtutes, humanitatem, inquam,
quæ studiosos vel maxime decet; (vnde & li-
teræ nostræ humaniores, & humanitatis stu-
dia dicuntur) studiosi imitentur. Seneca e-
leganter: *Dum inter homines sumus, humani-
tatem colamus.* Humanitatem ergo hanc, &
morum commoditatem, atque facilitatem
studiosi imitentur: neque tamen interea se-
se indignis homine doctis familiaritatibus
dedant: sed vbiq; summam rationem deco-

Noemata.

1.

2.

3.

Et P. Man-
rium in vita
Attici, &
Suidam in
mediop.

Humanitas.

Seneca.

*Eustath. in
Homerum i-
ta vocat.*

ri habeant, atq; τὸ σέμειον & gravitatem summo studio conseruent, in quo vis officii sita est maxima.

Addit deinde Cornelius: *Attico omnis generis honores ab Atheniensibus habitos, & civitatem ab Atheniensibus studiose, & vltro delatam.* Est quidem ipsa sibi pretium virtus, vt ille ait, sed eam honor, gloria, bonorum omnium fauor, studium, beneuolentia sequitur, tanquam vmbra corpus; quemadmodū & improborum obtretractio, inuidia, diræ. Sequitur deinde *Επιτομῆς* Cornelii de patria Attici, quod talē habuisse, fortunæ munus: prudentiæ vero fuerit; quod cum in eā se ciuitatem contulisset, &c. Quæ omnia studiosis etiam atque etiam consideranda propono.

Sequitur Syllæ & Attici familiaritas, tanquam effectus quidam humanitatis, vt Cornelius loquitur, & doctrinæ. Recte enim ille:

—*Didicisse fideliter artes,*

Emollit mores, nec sinit esse feros.

Hoc enim certo studiosi adolescentes sibi, & plane persuadeant, si sese virtutibus, & literis probe, & diligenter excoluerint, fore, vt omnium beneuolentiam per facile demereantur, quemadmodum Sylla Atticū propter humanitatem, & doctrinam egregie charum habuit, & admiratus est, cum & ipse esset

Syllæ.

esset literatissimus; tyrannus tamen postea *Quinquen-*
factus est nequissimus. Vide Plutarchum in *niū Neronis.*
Sylla.

Humanitatem deinceps probat Corne-
lius ex studiorum facultate: sicut enim Græce
loquebatur, vt Athenis natus videretur. De
Græcarum literarum vtilitate, necessitate, &
præstantia in vita Ciceronis disserui: hoc lo-
co tantum breue consilium studiosis litera- *Methodus*
rum Græcarum communicabo per breues *adascendi*
Aphorismos. *Græca.*

I. Principio itaque methodus aliqua Græ-
matica, qualis Clenardi cum Commentari- *Græmatica*
is P. Rapistagnensis: aut alius probe perdi-
scenda, & præcepta in facili aliquo auctore:
vt est Isocrates, Plutarchus in quibusdam; i-
tem gnomologi, exercenda, & vsu, atq; ana-
lysi quotidiana confirmanda sunt. Atq; hæc
præcepta iunioribus, si mediocris Dialecto-
rum cognitio accedat, omnino satis sunt.

II. Quod ad illos attinet, qui Magistri ef- *Professores*
se, & Græca in scholis docere volent; illis *Græcarum*
pluribus præceptis opus erit. Hi ergo supe- *literarum.*
rioribus illis initiis degustatis Budæi Com-
mentarios, & similia scripta cognoscere pos-
sunt.

III. Interea Græcæ linguæ doctores mul- *Eorundem*
ta, eaq; multum in bonis auctoribus inter- *officiis.*
prententur, & multa per analyfin Grammati-

44 T. POMPONIVS
cam resoluant: & à prosæ scriptoribus poti-
us, quam à Poëtis initium faciant.

*Autorum
vol. 8. 10.*

IV. Extant autem adhuc apud Græcos in
omni genere rerum & scientiarum luculen-
tissimi scriptores: è quibus optimi seligendi
& ad cuiuslibet genus vitæ, & institutum ac-
commodati studiosissime accuratissimeque
legendi sunt, iuxta illud Horatianum:

—*Vos exemplaria Græca*

Nocturna versate manu; versate diurna.
Nec conuersionibus facile fides est adhi-
benda.

*In Philoso-
phia.*

V. In Philosophia ergo vniversa extant
monumenta, quouis auro præstantiora du-
orum luminum Græciæ; Platonis dico & A-
ristotelis, & eorundem interpretes Græci,
scriptores optimi. E quibus ego omnibus
studiosis Organum Aristotelis, & in eodem
Analytica eiusdem posteriora ita commen-
do, vt magis commendare non possim. Fu-
turis vero Theologis Metaphysica, Physica:
Medicis & hæc, & Problemata, historiam a-
nimalium: Iureconsultis Ethica, & cum pri-
mis Politica: Platonis lib. De legib. & R. P.
&c. præcipue peruolutanda sunt.

VI. In sacra Theologia, præter conuersi-
onem LXX interpretum, & Testamētum
nouum ab ipsis auctoribus Græce scriptum,
superfunt optimi, sanctissimi, atq; eloquen-
tissimi PP. Iustini Martyris, & Philosophi:
Diui

Diui Basilii, Gregorii Nazianzeni, Nysseni, Chrysoftomi, luminum Ecclesiæ Græcæ, aliorumq; quam plurimorum monumenta: nam ego præcipuos tantum nomino.

VII. In iure ciuili non ignobilia scripta supersunt: vt Nouellæ Græcæ conscriptæ: itè de iure orientali: *ἁεὶ νομίμων ἀνατολικῶν*: Basilica, &c.

VIII. In Medicina omnia Græca sunt & artis vocabula, & auctorum magna ex parte monumenta. Hippocrates, & Galenus vtramque paginam faciunt. Sunt & alii: Aëtius, Oribasius, Egineta, &c. Nec est, quod quis arbitretur, sese cum fructu & laude vquam in Medicina versaturum esse sine mediocri literarum Græcarum cognitione.

IX. In Eloquentiæ studio principatum tenent Demosthenes, Isocrates, Æschynes, Dion, Chrysoftomus, &c.

X. In Poësi principes sunt, & velut Dii reliquorum Poëtarum: Homerus, Pindarus, Euripides, Sappho, Æschyl⁹, Aristophanes, Theocritus, Theognis, & similes.

XI. In Historia, Herodotus, Thucydides, Xenophon, Diodor. Siculus, Dionys. Halicarnass. Polybius. In historia sacra: historia Tripartita; Nicephorus Callistus, & alii.

XII. In Philologia, & varietate omnis generis artium, & scientiarum, & historiarum, superest in gens ille, & nunquam satis lauda-

Plutarchus.

tus thesaurus omnis antiquitatis *Plutarchus.*
Cuius opera, qui sibi comparare, & legere
volet (omnes autem, vt faciant, hortor) ha-
bebūt, quo sese per omnem suam vitam ho-
neſte, doctē & liberaliter oblectent in omni
genere rerum, & ſcientiarum, atque artium.

*Athenaus.
Philo.*

Eiuſdem generis eſt Athenæus; aliiq̄e lon-
ge plurimi. Quibus Philo Iudæus optimus,
ſapientiſſimus, atque diſertiſſimus ſcriptor,
non immerito adiungi poteſt. Atque hæc
de Græcarum literarū ſtudij obiter, & pau-
cis. In quarum pronunciatione (re difficili
homini Romano, quaq̄e de cauſſa Pompo-
nium Melā Græce diſcere nō uiſſe memorię
proditum fuit) Iyri & poëmatarum Græcorum
& Latinorum referri Nepos, Atticum noſtrū
ita excelluiſſe, vt nihil ſupra poſſet. Nullum
liberale ingenium, & recte educatum atq̄
inſtitutum vnquam fuit, quod ſtudia Poëti-
ces, & illam Muſarum, atque Camænarum
amœnitatem iuuenilibus annis aſpernatum
fuerit. Qua de re multa diſſerui in vita Ari-
ſtotelis, & Ciceronis, & ſtudia Poëſeos iu-
uentuti impente, & ſuis momentis commē-
dauit, quæ hic inculcare ſuperuacaneum. V-
num hoc addo: *Iul. Caſ. Scaligeri* libros ſtu-
dioſæ iuuentuti quam commendatiſſimos
eſſe velim. Addit Nepos: *Syllam Atticum*
noſtrum in ſummo pretio habuiſſe; omni bene-
uolentia large, & liberaliter proſequutum fuiſ-
ſe, &c.

*Cic. pro Ar-
chia.
Plato in Ly-
ſide.*

se, & admiratū. Verissime Cic. 2. Off. (hoc n. interprete vitæ T. Pomp. Attici, vnici sui Achatis libentissime vitimur.) Admirantur, ait, igitur communi er illi quidem omnia, quæ prater opinionem suam animaduertunt; separatur autem in singulis, si perspiciunt nec opinata quadam bona. Itaq; eos viros suspiciunt, maxime q; efferunt laudibus, in quibus existimāt, se excellentes quasdam, & singulares virtutes perspicere. Despiciunt autem eos, & contemnūt, in quibus nihil virtutis, nihil animi, nihil neruorum putant. Item paulo post: *Vi igitur in reliquis rebus multo maiora sunt, opera animi, quam corporis: sic hæres, quas persequimur ingenio, ac ratione, gratiores sunt, quam illa, quas viribus.* Prima igitur commendatio proficiscitur à modestia, tum pietate in parentes, tum in suos beneuolentia. Facillime autem & in optimā partē cognoscuntur adolescentes, qui se ad claros, & sapientes viros bene consulentes R. P. contulerint, &c. *Quid autem sapientius & argutius eo respōso, quod Atticus adolescens Principi tum viro in R. P. Syllæ dedit, qui ipsum ad bellum ciuile inuitabat: Noli, oro te, inquit, aduersum eos me velle ducere, cum quibus, ne contra te arma ferrem, Italiam, relinqui.* Modestix fuit orare; constantix, à suis partibus nolle deficere; obseruantix, Syllæ auctoritatem, & potentiam agnoscere.

Prudentissimum responsum Attici adolescentis ad Syllam summum.

Epicuristi mea.

*Oeconomica
diligentia &
prudencia.
Quatuor the
oremata.*

1.

2.

3.

*Epistole ad
Atticum.*

*Amicitia ex
condiscipu-
lari.*

Complectitur deinceps Nepos breuiter admodum reliquam Academicam vitam Pomponii, dum diligentiam eiusdem, atq; prudentiam laudat & commendat Oeconomicam. Studiosi ex hoc loco quatuor insignia theoremata decerpant: I. Iustum tempus studio literarum tribuendum: II. Rem familiarem interea minime esse negligendam. Peregrinatio enim debet nos frugalitatem docere: & qui sumptibus suorum parentum alibi viuunt, debet frugalitatem discere; & ab omni prodigalitate abstinere. Grauius enim peccant, qui suorum parentum liberalitate abutuntur. Magnum vestigal parsimonia. Etsi enim decet personam tueri, tamen absit hyperbole. III. Omne tempus in Academicis aut literis, aut R.P. sue patriæ tribuendum; nec minus interea amicis sua officia præstanda. Quæ omnia Cornel. de Pomponio nostro hoc in loco prædicat, & suis quibusdam exemplis confirmat. Memorabile autem cum primis est exemplum amicitie, fidei Ciceroni in omnibus suis periculis cum summa liberalitate præstitæ. Vide Cic. De amicitia, Seneca tute, & Epist. ad Attic. tanquam commentarios luculentissimos, & perpetuos huius historie Cornel. Nepotis. De amicitia condiscipulatu conciliatis ita supra Pomponius: quo in numero fuerunt

erunt L. Torquatus, C. Marii F. M. Cice-
ro, quos consuetudine sua ita deuinxit, vt
nemo iis perpetuo fuerit charior. Item: ne-
que eo secius adolescentem Marium hostē
iudicatum iuuit opibus suis, cuius fugam pe-
cunia subleuauit.

APHORISMVS VII.

*Et reditus Ciceronis in urbem; eius regom-
Φορ. α. & moderatio in ferendis Cæcili
ani moribus; studium con-
cordiæ, &c.*

Tranquillatis autem rebus Ro-
manis remigravit Romam, vt opinor
L. Cotta. & L. Torquato Coss. quem
diem sic vniuersa ciuitas Athenien-
siū profecuta est, vt lachrymis desi-
derii futuri dolorem indicaret. Ha-
bebat auunculum Qu. Cæciliū, E-
quite Romanum, familiarē L. Lu-
culli, diuitem, difficilima natura: cu-
ius sic asperitatem veritus est, vt quē
nemo ferre posset, huius sine offensi-
one, ad summam senectutem retinu-
erit beneuolentiam. Quo facto, tulit

*Reditus At-
tici in urbē.*

*Desiderium
Atheniensium.*

*Nobile ex-
emplum
αποπ. ποείας.*

*Fructus pie-
tatis.*

D

Vide Aldi
Manutii no-
tas in hunc
locum, Scu-
ratorū tre-
centa millia

Amicitia T.
Pomp. Atti-
ci & Cicero-
nis.

Tróμ.

riens testamento eum adoptauit, hæ-
redemq; fecit ex dodrante. Ex qua
hæreditate accepit circiter centies
H. S. Erat nupta soror Attici Quinto
Tullio Ciceroni, easq; nuptias M. Ci-
cero conciliarat, cum quo à condi-
scipulatu viuebat coniunctissime,
multo etiam familiarius, quam cum
Quinto; vt iudicari possit, plus in a-
micitia valere morum similitudinẽ,
quam affinitatem. Vtebatur autem
intime Q. Hortensio, qui his tempo-
ribus principatum eloquentiæ tenẽ-
bat, vt intelligi non posset: vter eum
plus diligeret: Cicero, an Hortensius:
& id, quod erat difficilimum, effi-
ciebat, vt inter quos tanta laudis esset æ-
mulatio, nulla intercederet obrectatio, es-
setq; æ alium virorum copula.

In hoc aphotismo reditus in urbem, & fi-
nis Academicæ peregrinationis cum deside-
rio Atheniensem, & singularibus exemplis
virtutum continetur. Quam autem lauda-
biliter, & præclare Atticus apud Athenien-
ses vixerit; id desiderio eiusdem, & mæore
ex discessu declaratum est. Vtinam adole-
scentes studiosi hac nostra ætate ex Acade-
miis

miis in patriam redeuntes tatum sui desiderium relinquerent! Sed maiora pietatis, humanitatis, *πρωτοειας* in toleranda difficilima natura Q. Cæciliæ aui cõsideremus: quæ virtutes tantæ in Pomponio nostro fuerunt, vt eius benevolentiam, cum fructu tandem vberimo retinuerit. Has igitur virtutes studiosi accurate, diligenterque imitabuntur. Disputat Cicero noster in Lælio: esse *Singulares virtutes.* diffi- *Cic. in Lælio.* culimum amicitias vsque ad extremum constare; atqui nos videmus, Atticum nostrum amicitias à condiscipulatu cum Cicerone, Hortensio, & aliis, constantissime coluisse, & conseruasse: & quod argumentum maximarum virtutum est, summorum virorum; vt Ciceronis, & Hortensii amicitias vsq; ad contentionem diligendi floruisse.

De Hortensii eloquentia Ciceronem vide in lib. de claris Oratorib. Memorabile vero, & omnium doctorum, atq; literatorum consideratione & imitatione dignissimum exemplum amicitia, coniunctionis, & concordia in Cicerone, & Hortensio, principibus eloquentiæ illius temporibus: in emulatione summæ laudis: sed non minor in Attico studii concordia, æquabilitatis animorum. Nimis enim verum illud est: *Quis vsq; lib. i. Offic.* *lit ingenio cedere, nullus erit: & quod Cicero ipse ait: Vnusquisq; suo studio contentus, contempnit alterum.* Nam quicquid eiusmodi

52. T. POMPONIVS
 est, in quo non possint plures excellere, in
 eo fit plerunque tanta inter doctos contem-
 ptio, *αὐτὴ τῆ φιλοσοφίας*, de principatu, vt diffi-
 limum sit, sanctam seruare *ἀφιδονία*. Item:
 Est autem in hoc genere molestum, quod in ma-
 ximis animis, splendidissimisq; ingenis plerūq;
 honoris, laudis, & gloria cupiditates. Quo ma-
 gis cauendum est, ne quid in eo genere peccetur.

SECUNDA PARS
 DE VITA T. POMPONII
 Attici ciuili.

*Cornelius
 Nepos infra:*
 Neque vero
 minus ille
 vir, bonus
 paterfami-
 lias habitus
 est, quam
 ciuis.

SEquitur vita T. Pomponii Attici ciuili,
 quam Cornelius Nepos in publicam si-
 ue ciuilem, & Oeconomicam siue inte-
 riorem, domesticam & priuatam infra tri-
 buit. Eius itaq; vestigia nos annotandis sum-
 mi viti virtutib. persequemur. Ante omnia
 tamē *αὐτὴ τῆ φιλοσοφίας*, quaedam *δοξαι*, & axiomata que-
 dam Ethica, atq; Politica, ad quæ Pompon.
 tota sua vita philolophatus est, & omnes su-
 as actiones tanquam ad normam & perpen-
 diculum direxit, proponemus.

1, *Natura & doctrina omnium officiorum,
 causa.* Neg³ id, ait Nepos, *naturâ so-
 lum,*

ATTICVS.

53

*lum, sed & doctrinâ. Item: Natura pa-
remus omnes.*

- 2, *Se ipsum prius fingere, quam fortunam.*
- 3, *Sui cuiusq; mores fortunam fingunt.*
- 4, *Cauere, ne quis in vlla replectatur.*
- 5, *Etiâ suspiciones criminum vitare.*
- 6, *Viri docti est, sui iudicii potius, quid se
facere par sit inuerti; quam quid alii lau-
daturi forent.*
- 7, *Principum Philosophorum præcepta ita
habere percepta, vt his ad vitam agendâ,
non ad OSTENTATIONEM utamur.*
- 8, *Amicis officia sine factione præstanda.*
- 9, *Laudabili vita instituto noua pericula
effugere.*
- 10, *Vsum pecunia non magnitudine, sed ra-
tione metiri debemus.*
- 11, *Pari fastigio stare in utraq; fortuna.*

His itaque theorematis ob oculos posi-
tis, primum in T. Pomponio bonum, & lite-
ratum ciuem: deinde bonum patrem fami-
lias accurate contemplemur, & confidere-
mus, id est, vitam ipsius publicam, & priua-
tam subducamus.

APHORISMVS I.

In R. P. ita versatus est, vt semper
optimarum partium & esset, & existi-
maretur: neq; tamen se ciuilibus flu-

D 3

54 T. POMPONIVS
tibus committeret, quod non magis
eos in sua potestate existimabat esse,
quam qui maritimis iactarentur.

Hæc *ἔκτασις*, seu definita sententia prudentiam vel potius diuinationem T. P. Attici (siquidem diuinatio appellanda est, perpetua naturalis bonitas, quæ nullis casibus augetur, aut minuitur) continet. Ea suis exemplis paulo post à Nepote illustrabitur belli ciuilibus inter Pompæum, & Cæsarem; quo tempore ille vacatione ætatis, *σοφῶς φειδύμενος* usus est. Hanc ergo prudentiam vir doctus & literatus studiosissime imitabitur: dabitq; operam, vt in R. P. semper optimarum partium & sit, & existimetur. Sic enim fiet, vt nulla in re plectatur, & suspiciones etiã criminum vitet, iuxta axiomata 4. & 5. Est enim viris doctis cum primis tenendum illud Ciceronis: *In tranquillo tempestate aduersam optare, dementis est: subuenire autem tempestate quauis ratione, sapientis: eoque magis, si plus adipiscere explicata boni, quam addubitata mali.* Quo in genere sapientiæ Atticus noster haud dubie princeps fuit. *In his fluctibus ciuilibus etiam haberi debet honorum contentio, de qua idem Cicero præclare: Miserrima est omnino ambitio, honorumq; contentio; de qua præclare apud est Platonem: Similiter facere eos, qui inter se contenderent, uter po-*

1. Offic.

ATTICVS.

ff
*ius R. P. administraret, ut si nauis certarent,
 quis eorum potissimum gubernaret.*

APHORISMVS II.

Honores non petiit, cum ei paté-
 rent propter vel gratiam, vel dignita-
 tem; quod neq; peti more maiorum,
 neque capi possent, conseruatis legi-
 bus, in tam effusis largitionibus, neq;
 R. P. sine periculo corruptis ciuitatis
 moribus.

Α φιλοτιμία, & animus alienus ab omni am-
 bitione, & contentione honorum; virtus est
 dignissima non solum T. Pomp. Attico, sed
 & quolibet homine docto, & literato, hic
 nobis proponitur. Sed iudicium T. Pomp.
 in hac virtute excolenda tribus rationibus
 asseritur; quod neque peti more maiorum,
 cuius ipse semper obseruantissimus fuit, vt
 infra dicitur: neque capi possset conseruatis
 legibus; vtrumq; hoc iustitiæ atque integri-
 tatis T. Pomponii fuit. Præclare Cicero,
 hunc enim libenter cum Pomponio Attico
 indiuiduo suo Achate, coniungimus; *Ca-
 uenda est autem omnis gloria cupiditas: Α φιλο-
 τιμία colenda. Eripit enim libertatem, pro qua
 magnanimis viris omnis debet esse contentio.*
 Et paulo post: *Multi autem sunt, & fuerunt,
 qui eam, quam dico tranquillitatem expetentes,*

*Cic. vide lib.
 1. Offic. De
 iustitia, &
 deinceps.*

Ἀποδείξαι a negotiis publicis sese remouerunt, ad otiumq;
 Ἀποδείξαι profugerunt. In his & nobilissimi Philosophi,
 οὐκ ἄλλο ἢ longeq; principes, & quidam homines seueri, &
 Cic. Off. 1. graues, nec populi, nec Principum mores ferro
 potuerunt: vixeruntq; nonnulli in agris, dele-
 ctatire familiari. His idem propositum fuit,
 quod & Regibus, ut ne quare egerent, ne cui pa-
 rērent, libertate vterentur: cuius proprium est
 sic viuere, ut velis, &c. Concludit tandem
 Cicero: Quamobrem & iis forsitan conceden-
 dum sit. Rempub non capessentibus, qui excel-
 lenti ingenio, doctrinaq; sese dederunt. Tales
 fuēre Socrates, Diogenes, Demonax, atque
 his omnibus praferendus, mea quidem sen-
 tentia, Epictetus. Et nos quid Demostheni,
 quid Ciceroni acciderit, videmus:

Iuuenalis
 Sat. 10.

Eloquio sed uterq; perit orator: utrunq;
 Largus & exundans letho dedit ingenii fons,
 Ingenio manus est, & ceruix caesa; nec vnquam
 Sanguine caudicis maduerunt rostra pu-
 silli.

Plectuntur enim in rerum publicarum mu-
 tationibus oratores, & duces potissimum, &
 ii, quorum summa fuit auctoritas: quod eo-
 rum consiliis, quæcunque aduersa molesta
 fuerunt, expensa ferantur. Exempla huius
 virtutis paulo post sequuntur de praefecturis
 delatis quidē, & ita acceptis, ut tamē nemi-
 nem in prouinciā sit secutus: ne ipsum qui-
 dem Q. Ciceronem. Fructum deniq; huius
 aureæ

aurea virtutis, & studii trāquillitatis Nepos elegantissime complectitur: *Qua in re, inquit, non solum dignitati seruiebat, sed & trāquillitati: cum suspiciones etiam criminum vitaret. Quo fiebat, ut eius obseruantia omnibus esset churior, cum eam non timori, neq; spei tribui viderent.* Sic paulo post Nepos: *Pompeium non offendit. Nullum enim ab eo habebat ornamentum, ut ceteri qui per eum aut honores, aut diuitias ceperant: quorum partim in altissimi castra secuti sunt: partim summa cū eius offensione domi remanserunt.* Attici autem *Attici autem* Αφιλοπυμίας
tem quies tantopere Casari fuit grata, ut victor, cum priuatis pecunias per epistolas imperaret, huic non solum non molestus fuerit, sed etiam sororis filium Q. Ciceronem ex Pompeii castris concesserit. Sic vero instituto vita effugit noua vite pericula. Hæc de *αφιλοπυμίας*, & studio trāquillitatis, *πῆς εὐθυμίας πῆς εὐεθῆς* Pomponii. Vide prouerb. *Αδθε βιώσας*. Hanc igitur auream virtutem noster literatus ciuis vnice & singulariter commendatam habeat, & complectatur.

APHORISMVS III.

Ad hastam publicam nunquā accessit. nullius rei neq; præ, neq; maniceps factus est: neminem suo nomine neq; subscribens accusauit. in ius de sua re nunquam iit. iudicium nullum

habuit. multorum Coss. Prætorum præfecturas delatas, sic accepit, vt neminem in prouinciam sic securus, honore fuerit contentus, rei familiaris despexerit fructum, qui, ne cum Qu. quidem Ciceron. voluerit in Asiam, cum apud eum legati locum obtinere posset. Non enim decere se arbitrabatur, cum præturam gerere voluisset, affectam esse Prætoris. Quæ in re non solum dignitati seruiebat, sed etiam tranquillitati, cum suspiciones vitaret criminum. quo fiebat, vt eius obseruantia omnibus esset charior, cum eam officio, nõ timori, neq; spei tribui viderent.

In hoc Aphorismo seu *θεωρημα* reliqua *απειρομαχας*, imo continentie, *επιθυμιας*, equitatis, bonitatis, animi ab omni cupiditatum & honorum contentione alieni argumenta Cornelius noster prosequitur. Quæ omnia virum doctum & literatum maximopere decent, scilicet vt sibi ab omnibus forensibus molestiis quam maxime caueat, absteineatq;, vt sunt auctiones, vadimonia, accusationes, controuersæ de sua re, comitatus magistratum in prouincias. E quibus vltimum hoc

exem-

exemplo Q. Ciceronis illustrat: & suis Epistolis commendat: Qua in re non solum dignitati, &c. & tum suspiciones etiã vitaret criminum.

APHORISMVS IV.

Incidit Cæsarianum ciuile bellum, cum haberet annos circiter sexaginta. Vnus est vacatione ætatis, neque quòquam se mouit ex vrbe. quæ amicis suis opus fuerant ad Pompeium proficiscentibus, omnia ex re sua familiari dedit. Ipsum Pompeium non offendit. Nullum enim ab eo habebat ornamentum, vt cæteri, qui per eum aut honores, aut diuitias ceperant; quorũ partim inuitissimi castra sunt secuti: partim summa cum eius offensione domi remanserunt. Attici autem quies tantopere Cæsari fuit grata, vt victor, cum priuatis pecunias per epistolas imperaret, huic non solum molestus nõ fuerit, sed etiam sororis filium, & Q. Ciceronem ex Põpeii castris concesserit. Sic vetere instituto vitæ effugit noua pericula.

In hac ~~causa~~ turbæ, & difficultates ma-

ximæ R. P. Romanæ proponuntur: nempe bellum ciuile inter Pompeium & Cæsarem idque ætate T. Pomponii ingrauescente, nempe circa 60. annum. Itaq; in maximo periculo, maxima opus fuit prudentia. Quid ergo Pompon. *Vsus est vacatione ætatis*, ait Nepos, *neg, sese ex vrbe mouit*. Hæc nimirum est prudentia viri docti, præsertim senis, honesto aliquo prætextu partes periculosas euitare, (sic infra in simili periculo tali *επιστολή* vsus est) *ἀπεργασίην* in tempore malo, vt sacrae literæ loquuntur, amplecti: & interea curare, ne principes partium vsquam offendantur. Sic Atticus noster amicis suis omni liberalitate adfuit: Principes partium non offendit: imo hac sua *ἀπεργασία*, & quiete Cæsarem sibi mirifice deuinxit. Hoc ergo officium viri docti *ἡ παυσίνομος* in talibus turbis fuerit. Nec tamen Pomp. contra legem Solonis nullius partis fuit, sed vacatione ætatis, *σφῶν φαρμάκων* vsus est. Sic, exclamat Nepos, *vetere instituto vita effugit nona pericula*.

APHORISMVS V.

Secutum est illud occiso Cæsare, cum respub. penes Brutum esse videretur, & Cassium, ac tota ciuitas se ad eum cōuertisse videretur: sic M. Bru-

to

to vsus est, vt nullo ille adolescens æ-
quali familiarius, quam hoc sene: ne-
que solum eum principem consilii
haberet, sed & in conuictu. Excogi-
tatum est à quibusdam, vt priuatum
ærarium Cæsaris interfectoꝝ ab
Equitibus Romanis constitueretur:
id facile effici posse arbitrati sunt, si &
principes illius ordinis pecunias cõ-
tulissent. Itaq; appellatus est à C. Fla-
uio Bruti familiari Atticus, vt eius rei
princeps esse vellet. At ille, qui offi-
cia amicis sine factione præstada exi-
stimaret, semperq; à talibus consiliis
sele remouisset, respõdit: si quid Bru-
tus de suis facultatibus vti voluisset,
vsurum quantum eæ paterentur: se
neque cum quoquam collocuturum
neq; coiturum. Sic ille consensionis
globus huius vnus dissensione disie-
ctus est.

Sequuntur *ἐπιχόρη* vitæ Attici nostri de
tempestatibus & maximis procellis Reipub-
licæ Romanæ, & mira varietate fortunæ
illis temporibus, cum modo hi, modo illi in
summo essent aut fastigio, aut periculo, vt

*Trōum pul-
cerrima.*

Epiphonema

& tempestatib. R. P. optimatum partes summa prudentia sequetur, iuxta axioma: *In R. P. ait supra Nepos, ita versatus est, ut semper optimarum parium esse, & haberetur: neq; tamē ciuilibus fluctibus sese committeret, quod non magis eos in sua potestate existimabat esse, quam qui in mari aetarentur.* Hæ absolutæ laudes sunt viri docti, *ἢ ἢ πρὸς ἑμὴν.*

Περικλῆς ἕξτα.

Neq; multo post superior esse cœpit Antonius, ita vt Brutus, & Cassius prouinciatū, quæ iis necis caussa dædicis caussa, *legit P. M. -*
 tæ erant à Consulibus, desperatis rebus, in exiliū proficiscerentur. Atticus, qui pecuniā simul cū ceteris conferre noluerat, florenti illi parti abiecto Bruto, Italiaq; cedenti H. S. C. M. *Scutorum tria millia.*
 CCC. iussit dari: neq; eo magis potēti adulatus est Antonio; neq; desperatos reliquit. *Trecēta millia nūmism, id est, scutorum nouē millia.*

In hoc Aphorismo noua conuersio & vicissitudo Reipubl. Romanæ, Antonii principatus, & exilium Bruti & Cassii. In quo cōsideranda est constantia Attici in amicitia Bruti, liberalitate summa, & quidem difficilimis eiusdem temporibus bis, & quidem

64 T. P O M P O N I V S
large declarata, integritas Attici, qui non eo
magis Antonio adulari voluit: neq; miseros
illos exules desistit.

Commendatur ergo nostro viro docto
τῶ πικρῶ θυμῷ liberalitas, benignitas, con-
stantia in amicitiiis, & equabilitas animi in
omni fortuna. Quod vero Antonio ob po-
tentiam non magis adularus est Atticus, phi-
losophice & præclare fecit:

Ὅτις δὲ πρὸς τὸ ἄριστον ἵρηται
κἀντὶ τὸ δούλοισιν ἐλευθεροῦσιν,

ait Euripides Scenicus ille Philosophus.

Περὶ τοῦ ἑπτάτης.

Bellum Mu-
tinense.

Atticus di-
uinus.

Diuinitio.

Secutum est bellum gestum apud
Mutinam: in quo, si tātum eum pru-
dētem dicam, minus quam debeam,
prædicem, cum ille potius diuinus fu-
erit: si diuinitio appellāda est perpe-
tua naturalis bonitas, quæ nullis casu-
bus augetur, neque minuitur. Ho-
stis Antonius iudicatus, Italiā cesse-
rat: spes restituendi nulla erat. Non
solum inimici, qui tamen erant potē-
tissimi, & plurimi; sed etiam, qui ad-
uersariis eius se dabant, & in eo lædē-
do aliquam consecuturos sperabant
com-

commoditatem, Antonii familiares
 sequebantur; vxorem Fuluiam omni-
 bus bonis spoliare cupiebant, liberos
 etiam extinguere parabant. Atticus
 cum Ciceronis intima familiaritate
 yteretur, amicissimus esset Bruto, nõ
 modo nihil iis indulfit ad Antonium
 violandum; sed è contrario familia-
 reis eius ex vrbe profugientes quan-
 tum potuit, texit: quibus rebus indi-
 guerunt, adiuit. P. vero Volumnio
 ea tribuit, vt plura à parente profici-
 sci non potuerint: ipsi vero Fuluiæ,
 cum litibus distineretur, magnisque
 terroribus vexaretur, tanta diligen-
 tia officium suum præstitit, vt nullum
 illa præstiterit vadimonium sine At-
 tico, sponsor rerum omnium fuerit.
 Quin etiam cum illa fundum secun-
 da fortuna emisset in diem, neq; post
 calamitatem versuram facere potuif-
 set, ille se interposuit, pecuniamq; si-
 ne scenore, sineque vlla stipulatione
 credidit: maximum existimans quæ-
 stum memorem, gratumq; cognosci:

*Constantia
 in amicitis.*

Beneficentia

Liberalitas,

*Maximus
 questus.*

E

Nō fortuna, sed hominib. amicū esse. Homines temporarii, ut D. Currius Galli temporiferi. simulque aperire, se non fortunæ, sed hominibus solere esse amicū. Quæcum faciebat, nemo eum temporis causa facere poterat existimare; nemini enim in opinionem veniebat, Antonium rerum potiturum.

Tertia conversio R. P. Roman. & Antonius bello Mutinensi victus, & hostis iudicatus, Italiaq; expulsus. In quo statu Nepos Attico nostro non prudentiam; sed divinationem tribuit; eamque definitione divinationis confirmat, quæ sit naturalis bonitas, quæ nullis casib. augetur, aut minuitur. Hæc est illa *εὐθυμία*, & animi inuicti tranquillitas, *ἠρεσεία*, ad quam homini literato, & sapienti tota vita vnice est aspirandum. Hæc est illa *εὐπειθία*, & constantia viro bono, & docto dignissima. Confirmat hæc omnia Nepos exemplis meritorum, & beneficiorum in Antonium, & Antonii familiares.

Περικονη̄ οὐταυα.

Sed sensim is à nonnullis optimatib. eius reprehendebatur; quod parum odisse malos ciues videretur. Ille autem sui iudicii potius, quid se facere par esset, intuebatur; quam quid alii laudaturi forent.

Histo-

Historiæ omnium temporum abinde testantur, nullum vnquam virum bonum, nedum πρῶτον, & doctum fuisse, (quibus seueriora iudicia semper subeunda, quã cæteris) qui obrectatoribus, sycophantis, calumniatoribus, Παρæcionibus, Eleuxinis, Alastoribus, Lucumonib⁹, Momis, Anytis, & Melitis, id est, capitalibus accusatoribus & criminatoribus caruerit, vt scriptum est à me in vita Aristotelis. Accidit hoc Socrati, (cuius κωμῖα δόξα instar oraculi nostro viro docto esse debet: Socrates in Apologia inquit:

Καὶ τὸ ὄντι ὃ μὲ ἀνοήσει· ἢ τῶν πλῆθον διαβολῆ πρὸς τοὺς ἀδὴ πάντας, καὶ ἀνοήτους ἀνδρας ἠρηκέντες, οἷμα δὲ ἐμὲ ἀρῆσει, ὡς δὲ δεινὸν μὲ ἐπέμειψεν. Calumnia multos viros bonos sustulit: nec mirum si non in me insistat. Sed teneat ille arcte aureum illud Socratis ex Critone responsum: Ἀλλὰ ὃ πῶ ἄριστον ἀκείτων, εἰ πάντῃ πρὸς θεῖς ἴς φίλον, πάντῃ γένοιτο. Εὐμὸ δὲ Ἀνυτῆς, ὃ Μελίτου ἀπικτεῖναι μὲ δύνανται, βλάψα δὲ ἡ: h. e. Sed ὃ tertium illud: O Crito, si Deus ita visum fuerit, uas fiat: Me autem Anytus, & Melitus occidere sane possunt: ledere vero non possunt. Accidit Aristidi, Aristoteli, Ciceroni, &cæt.

Quid mihi ab eo tempore, quo optimas literas doceo, per omnē meam vitam acciderit, de eo erit aliquādo historia singularis: Accidit Attico nostro, cuius recte facta, & officia ab inuidis, & æmulis in malam partē

accipiebantur. Calumniæ ergo, conuitia, Theatrica probra, & scenica, tyrophãtia, & improbiſſime, atq; malitiſſime conſiſta crimina, maledicta erũt viri noſtri docti Marathon, in quo cum inuidiæ, & maluolentiæ monſtris & Lernis omnem Philoſophiæ ſuæ, conſtantiæ, & patientiæ panophan exerceat, & velut inuictus Hercules omnia vitiorum monſtra tandem in triumpho portet. Eam ad rem non parum profuerit vnice ſpectare, quid Deo, quid conſcientiæ ſuæ probetur; non quid alii laudaturi, aut reprehenſuri eſſent, ſpectare. Sapienter Satyricus ille: *Necte quaſiſeris extra*: id eſt, noli ex imperitorum & illaudatorum hominum iudicio pendere. Et noti ſunt grauiffimi verſus Cleanthis Philoſophi:

Μὴ σέβῃς, δόξα κεν ὄρεε ἰθὺς ἰθὺς ἀνὰ γένεσθαι

Μὴ δὲ φοβῆαι πλῆθους ἀκριτοῖ, & ἀναιδεῖα δόξαν

Οὐ γὰρ ὄμιλος ἔχει σύνεπον κέρον, ἴδι δὲ διχαίαν

Οὐπὲρ καλῆς ἀλιγοῖς δεπύρα δὲ δέσσει τὸ πένε εὐροῖς.

Applauſum ambiguum, ſapientia ſi tibi cordi eſt,

*Neglige: ne vétime temeras, quas iacit in te
Cenſuras vulgus, quod nil decernit acute,
Nil pulchre, nil recte: hominum rariffima dos
hac.*

Περικοπή nona.

*Conuerſa
fortuna.*

*Conuerſa fortuna eſt. vt Antonius
rediit*

redijt in Italiam, nemo non magno in periculo Atticum putârat, propter intimam familiaritatem Ciceronis, & Bruti. Itaque ad aduentum Imperatorum de foro decesserat, timens proscriptionem, latebatque apud P. Volunium, cui, vt ostendimus paulo ante, opem tulerat (tanta varietas his temporibus fuit fortunæ, vt modò hi, modò illi in summo essent aut fastigio, aut periculo) habebatq; secû Qu. Gellium Canium æqualem, simillimumq; sui. Hoc quoq; sit Attici bonitatis exemplû, quod cum eo, quem in ludo cognôrat, adeo coniuncte vixit, vt ad extremam ætatem illorum amicitia creuerit.

Proponitur in hac conuersione, & vicissitudine R. P. Romanæ noua materies exercitationum virtutum Attici nostri. Considerandæ sunt hæ vicissitudines fortunæ: Antonius antea exul; iam iterum princeps R. P. ludus fortunæ: Et illud Satyrici:

Si fortuna volet. fies è Rhetore Consul;

Sat. 7.

Si volet hac eadem. fies è Consule Rhetor.

In talibus periculosis conuersionibus R. P. non negligenda sunt vaticinia, & oracula vultu

gi, & imperita multitudinis. Obseruandum deinde, eum, qui amicitias magnorum præfertini virorum floreat, propter amicos, & familiares inimicitias etiam & odiis multorum obnoxium esse. Recte ille, qui interrogatus *Virtum amicos haberet: inimicos certe*, respondit: quo responso & amicos sese habere innuit. Nam plerumque qui amicos, illi & inimicos, quemadmodum Atticus noster ob amicitiam Ciceronis & Bruti in magnum periculum proscriptionis incidit. Sed in hoc periculo Atticus noster quadam *ἔπιτολή* usus est, non indigna viro docto; scilicet vt nõ timiditate quadam, sed circumspecta quadã prudentia saluti suę conluleret, quam plurimos secum conseruaret, aliisq; postea prodesset. Nobilitat dehinc & celebrat Nepos constantiam Attici in conseruandis & colendis amicitias, etiam in extremis periculis.

ἔπιτολή
non reprehē-
denda.
Εὐλαΐα.

Πρακτικὴ decima.

Antonius autem, etsi tanto odio ferebatur in Ciceronem, vt non solũ ei, sed etiam omnibus suis amicis esset inimicus, eosq; veller proscribere multis hortantibus, tamẽ Attici memor fuit officii, & ei, cum requisisset, vbinam esset, sua manu scripsit, ne timeret;

merer, statimq; ad se veniret: se eum & Gellium Caninium de proscriptorum numero exemisse; ac, ne quod periculum incideret, quod noctu fiebat, præsidium ei misit. Sic Atticus in summo timore non solum sibi, sed etiam ei, quem charissimū habebat, præsidio fuit: *neq; enim sue solum, à quoquam petit salutis, sed cōiunctim; ut appareret, nullam seiunctam sibi ab eo velle fortunam. Quod si gubernator præcipua laude fertur, qui nauem ex hyeme, marig, scopuloso seruat: cur non singularis eius existimeretur prudentia, qui ex tot, tantisq; grauib; procellis ciuilibus ad incolumitatem peruenit?*

In hac ~~de~~ ^{virtutis} considerandum: virtutis ^{Virtutis splē-} tantum esse splendorem, dignitatem, & pul- ^{dor, & digni-} chritudinem, vt etiam tyrannorum, & im- ^{tas.} manissimorum hominum animos demulceat, & in admirationem sui rapiat. Certe ea hoc R. P. Rom. periculossimo & difficilimo tēpore Attico, & amico suo Gellio Caninio præsidio fuit, ne in proscriptorum numerū referrentur: & Antonii oculos ita perstrinxit, vt efferatam vindictæ cupiditatem non nihil mitigārit. Quod Nepos noster sua il-

la Epicrisi præclare indicavit, & omnia hæc Attici officia ad vnam prudentiæ laudem recte, & vere retulit. Ea igitur τὸ πρῶτον, nostri viri docti dux & lux, & aquilina acies oculorum fuerit in omnibus huius vitæ periculis.

Περὶ κοπῆς vndecima.

Quibus ex malis, vt se emerferat, nihil aliud egit, quã vt plurimis, quibus rebus possët, esset auxilio. Cum proscriptos præmiis Imperatorum vulgus conquireret, nemo in Epirum venit, cui res vlla defuerit: nemini nõ ibi potestas manendi facta est. Quin etiam post prælium Philippense, interitumq; C. Cassii, & M. Bruti, L. Iulium Mocillam prætorium, & filium eius, Aulumq; Torquatum, cæterosque pari fortuna perculos instituit tueri, atq; ex Epiro iis omnia Samothraciam supportari iussit. Difficile enim est, omnia persequi, & non necessaria. Illud vnum intelligi volumus: illius liberalitatem neque temporariam, neq; callidam fuisse. Id ex ipsis rebus atque temporibus iudica-

Beneficentia

*Liberalitas
temporaria,
callida.*

ri

ri potest, quod non florentibus se vendi-
tauit, sed afflictis semper succurrit: qui
quidem Seruiliam Bruti matrem nõ
minus post mortem eius, quam flo-
rentē coluerit. Sic liberalitate vtens
nullas inimicitias gessit, quod neque
lædebat quenquam, neq; si quam in-
iuriam acceperat, non malebat obli-
uisci; quam vleisci. Idem immorta-
li memoria percepta retinebat bene-
ficia; quæ autem ipse tribuerat, tam-
diu meminerat, quoad ille gratus e-
rat, qui acceperat. Itaque hic fecit, vt
vere dictum videatur: *Sui cuiq; mores
Fortunam fingunt. Neq; tamen prius il-
le fortunam; quam se ipse finxit, qui cauit,
ne qua in re pleteretur.*

In hac ~~de~~ finis prudentiæ T. Pompo-
nii Attici proponitur, qui scilicet in tantis
R. P. Romanæ fluctibus tantopere sibi pro-
uiderit, vt quam plurimis saluus, & incolumis
prodesse possit; non, quia vlla partium
pericula tantopere extrimesceret. Id quod
nihil aliud fuit, quam prudentiam cum be-
neficientiæ studio, non sine fortitudine con-
iungere. Eius beneficiæ exempla com-
plura Nepos commemorat in proscriptis,

*Coniunctio
prudentiæ cū
beneficientiæ
& fortitudi-
nis.*

quos ille omnes suis opibus liberaliter sustentavit. Atq; hic verissimus opum, atq; divitiarum usus atque fructus, miseris, egenis, atque calamitosi bene, ac benigne facere. Qua in virtute Atticus noster mirifice excelluit; & possunt atque debent omnes viri docti, qui se lauta fuerint. Atque in magno numero exemplorum liberalitatis distinguit Nepos duplicem liberalitatem, in *sinceram* illam, & *genuam* ab Ethicis descriptam: *temporariam* alteram, atq; *callidam*. Hæc est quæ florentibus temporibus sese venditat; & quæ maiora spectat, & caprat munera: illa, quæ afflictis succurrit. Cuius exempla, beneficia Attici in Seruliam matrem profecta. Additur etiam fructus liberalitatis; omnium mortalium amor, charitas, benevolentia. Merito etiam celebratur placabilitas Attici, & gratitudo, virtus aurea, ex qua memores, boni & grati viri nominantur: ea vero omnibus, cum primis vero doctis hominibus commendata esse debet. De eo præclare Cornelius: *Maximum questum existimans, memorem gratumq; cognosci. Quæ omnia axiomatico Ethico pulcherrimo & verissimo concluduntur: Sui cuique mores Fortunam fingunt.* Quam tamen sententiam Nepos eruditissima *Επιροπία*, emendat: nempe primū esse, ut quis seipsum fingat; id est, omni genere virtutum exornet, & quasi formet, antequam

quam fortunam, & successus magnos expectet. Quibus addit ille *κλειαν ὁδόν* omnium officiorum, & catorum matrem, & effectricem; *Cauere nempe, ne qua in re quis plebatur*: hoc qui faciet, nã ille omni officio pulcerrime perfungetur. Nec temere Socrates: *Vnicam virtutem esse statuit prudentiam.*

Πελαγοπή duodecima.

His igitur rebus effecit, vt M. Vipsanius Agrippa intima familiaritate coniunctus adolescenti Cæsari, cum propter suam gratiam, & Cæsaris potentiam, nullius conditionis non haberet potestatem, potissimum eius deligeret affinitatem, peroptaretque Equitis Romani filiam generosam nuptiis. Atq; harum nuptiarum conciliator fuit (non enim celandum) M. Antonius triumuir R. P. cuius gratia cum augere possessiones suas posset, tantum abfuit à *cupiditate pecunia*, vt nulla in re vsus sit ea, nisi in deprecandis amicorum aut periculis, aut incommodis. Quod quidem sub ipsa proscriptione perillustre fuit. Nã

cum L. Sauffeu Equitis Romani æqualis sui (qui cum plures annos studio ductus Philosophiæ habitabat, habebatq; in Italia pretiosas possessiones) triumviri bona vendidissent cõsuetudine ea, qua rum res gerebatur, Attici labore, atq; industria factum est, vt eodem nuncio Sauffeuus certior fieret; se patrimonium amisisse, & recuperasse. Idem L. Iul. Calidum (quem post Lucretii, Catuliq; mortem multo elegantissimum Poëtam vere videor contendere, neq; minus virum bonum, optimisq; artibus eruditum) post proscriptionem Equitum propter magnas eius Africanas possessiones in proscriptorum numerum a P. Volumnio præfecto fabrum Antonii absentem relatum, expediuit. Quod in præsentem, vtrum ei laboriosius, an gloriosius fuerit, difficile tuit iudicare: quod & in eorum periculis non secus absentes, quam præsentem amicos Attico curæ esse, cogitum est.

In proxima *δεικνύει* exempla beneficentiæ Attici fuerunt, & quãtopere studia moralium

Prouerb.

Bis dat, qui cito dat.

Et: ἀχαρίστως, ἀβραδύτως, ἀχαρίστως, χαίρει.

talium & benevolentiam ille sibi hac beneficentię exercitatione sibi conciliarit; sequuntur exempla benevolentię, amoris, & primo filia M. Vipsanio, gratioso Equiti Romano, & quidem opera Antonii triumviri, collocata. Sed & integritatis animi singularia exempla obseruanda sunt: animusque ab omnibus lardibus & cupiditatum scabie alienissimus; nec non singularis ratio vtendi magnatum opera, & gratia; deprecari amicorum pericula, & incommoda. Id quod Cornelius exemplo L. Sauffei, Equitis Romani, & L. Iulii Calidii docet. In quibus non solum beneficentię spectanda, sed & constantia, & delectus Attici in amicitiiis sincere cum viris nobilibus, doctiss. & probis obseruandus est. In Calidii exemplo laus etiam Poëtę animaduertenda est. Qui non solum elegans, sed & optimis artibus præditus esse debet. Adduntur in fine laudes verę amicitię, cui in periculis amici absentes æque, atque præsentibus curę sunt: contra quam vulgo dicunt;

Non sunt amici, amici qui degunt. procul.

TERTIA PARS
DE VITA INTERIORI,
& domestica.

HActenus de Ciuili vita, ciuilibusq; virtutibus Titi dictum est: sequitur vita eiusdem Oeconomica interior, & domestica: item virtutes eiusdem interiores, & domesticae. Hic hic ille locus est; vbi doctum, & literatum nostrum virum praecipue attentum esse velim. Vix enim quicquam vitis literatis promptius, & crebrius obicitur; quam neglectus rei familiaris. Qui quidem Sophocli non obiectus tantum, sed apud iudices, quasi literarum dulcedine rem familiarem delabi sineret, criminis loco intentatus est. *Sophocles*, ait Cicero in Catone maiore, *ad summam senectutem Tragœdias fecit, quò propter studium cum rem familiarem negligere videretur, a filiis in iudicium vocatus est, ut quemadmodum nostro more male rem gerentibus patrib. bonis interdici solet; sic illum quasi desipientem a re familiari remouerent iudices. tum senex dicitur eam fabulam, quam in manibus habebat, & proxime scripserat, Oedipum Coloneum recitasse iudicibus, quasi se, num illud*

Or. si pua Colonsu.

illud carmen desipientis videretur. quo recitato, ^{Apod. s. ge-}
 sententis iudicium est liberatus. Docti igitur ^{neralis huius}
 viri T. Pomponium Atticum eiusq; diligentiam in tuenda re familiari, & amplificanda: ^{tertia partis}
 in Oeconomiar totius frugalitate, modera- ^{ad omnes e-}
 tione, & grauitate imitentur: dentq; operã, ^{ruditos viros.}
 vt, quemadmodum Titus, sic etiam illi in
 virtutibus ciuilib. & Oeconomicis sint pa-
 res, id quod Nepos de Attico hoc in loco
 prædicat. *Neq; vero minus ille vir, bonus pa-* ^{Vir bonus}
terfamilias habitus est, quam ciuis. Sed & a- ^{bonus pater-}
libi Oeconomicam eius prudentiam laudat, ^{familias.}
cum ait: Ac ne peregrinatio illa detrimentum
aliquod afferret rei familiari, &c. Sed perillu-
stre est, quod paulo post sequitur: Hic com-
plures annos moratus, cum rei familiari tan-
tum opera daret, quantum non indilgens pa-
terfamilias deberet, &c.

Nos igitur præcipuas eius virtutes Oeco-
 nomicas, atq; adeo vitam eiusdem interio-
 rem viris doctis & literatis spectandam ex-
 hibebimus.

Πελοπόννη I.

Neque vero minus ille vir, bonus
 paterfamilias habitus est, quam ciuis:
 nam cum esset pecuniosus, nemo il-
 lo minus fuit emax, minus edificator.
 Neq; tamen non in primis bene ha-

Locus corruptus, sed cui nec Manutius, nec quisquam alius medicinam facit.

bitavit, omnibusq; optimis rebus v-
sus est. nam domum habuit in colle
Quirinali Pamphilianam ab auunculo
hæreditate relictam, cuius amœnitas
non ædificio, sed sylua constabat:
ipsam enim tectum antiquitus con-
stitutum plus salis quam sumptus ha-
bebat, in quo nihil cõmutavit, nisi si
quid vetustate coactus est. Vfus est fa-
milia, si vtilitate indicãdũ est, optimi;
si forma, vix mediocri. Namq; in ea
erant pueri literatissimi, anagnostæ
optimi, & plurimi librarii, vine pedes
sequens quidem esset, qui non vtrum-
que horum pulchre facere posset.
Pari modo artifices cæteri, quos cul-
tus domesticus desiderat, apprime
boni: neq; tamen horum quenquam
nisi domi natum, domiq; factum ha-
buit: quod est signum non solum cõ-
tinentiæ, sed etiam diligentiæ. Nam
& non intemperanter concupiscere,
quod à plurimis videas, continentis
debet duci, & potius diligentia, quam
pretio parare non mediocri est in-
du-

dustris. Elegans, non magnificus; splendidus, non sumptuosus omni diligentia mūditiā non affluentem affectabat. Supellex modica, non multa.

In hac prima ~~se. or. n.~~ vitæ Oeconomicae Titi Pomponii Artici comparatio est ciuiliſ & Oeconomicae vitæ: ciuiliū, & oeconomicarum virtutum, in quibus T. Pomponius peræque excelluit. Quò certe omnibus eruditis hominibus est enitendum, vt pares scilicet sint in vtroque genere virtutum. Sed propius ad Oeconomicas Titi virtutes accedamus. Præcipiunt autem Oeconomici facile principem virtutum Oeconomicarū, frugalitatem suā mediocritate contentam; quam Horatius Ode 10. l. br. 2. non immerito celebravit:

Auream quisquis mediocritatem

Diligit, tutus caret obsoleti

Sordibus tecti, caret inuidenda

Sobrius aula, &c.

Ad hanc mediocritatem obtinendam non parum facit, quod Cato admonere solebat: *Patrem familias vendacem, non emacem esse oportere.* & Cicero in Paradoxis: *Non esse emacem, vestigial est.* Quid Nepos noster de Artico? *Cum esset pecuniosus, nemo illo minus emax, minus adificator.* Hanc igitur frugalitatem

F

*A modestis
ad omnes e-
ruditos.*

Frugalitas.

tem, vel potius mediocritatē frugalem no-
 ſter *πρωτοστυμνος*, vir doctus & literatus tene-
 at, obſeruet. Neque tamen ſordide habitet.
 Nam ſic Cornelius noſter frugalitatem Titi
 Oeconomicam per inductionem patrum;
 domus nempe, familiae, ſupelleſtilis, poſſeſ-
 ſionum, hortorum, praediorum ita demon-
 ſtrat: vt interea nobis virtutes Oeconomicas
 pulcherrimas ad imitandum proponat: cō-
 tinentiam, diligentiam, elegantiam, diſcen-
 di voluptatem, ſtudium ſuauitate cōditum,
 veritatem, comitatem, grauitatem, odium
 mendacii & vanitatis, alacritatem, induſtriā
 communſtrat. Ac frugalitatem domus Cor-
 nelius noſter ſatis oſtendit. Familiae vero nō
 ſolum diſtinctio, & aſtimatio ex vtilitate, vn-
 de bonitas, & forma; vnde externum quip-
 piam elucet, probe tenenda eſt: non minus
 ipſum genus familiae eruditioni, doctrinae
 inferuiens, anagnoſte, librarii. Per artiſtes
 ceteros glutinatores librorum, medicos, co-
 quos, ſutores, tonſores, balneatores, con-
 dos promos, cellarios, procuratores, arien-
 ſes, mediaſtinos, &c. intelligit. Quae omnia
 elogio continentiae, diligentiae, & induſtriae
 confirmantur. Tandem elegantia, ſplen-
 dor, mundities Attico tribuuntur: magnifi-
 centia, ſumptus nimii, & ambitioſi, & luxus
 affectatus remouentur. Supelleſtilis medi-
 ocritas commendatur.

Nec præteribo, quanquam nonnullis leue visum iri putē, cum in primis lautus esset Eques Romanus, & non parum liberaliter in suam domū omnium ordinum homines inuaret, scimus non amplius, quam terna milia æris peræque in singulos menses ex Ephemeride cum expensum sumptui ferre solitum. atq; hoc non auditum; sed cognitum prædicamus. Sæpe enim propter familiaritatē domesticis rebus interfuimus. nemo in conuiuio eius aliud ἀπόρρητα audiuit, quam anagnosten: quod quidem nos iucundissimum arbitramur: neq; vnzquam sine aliqua lectione apud eum cænatum est, vt non minus animo, quam ventre conuiuę delectarentur. namq; eos vocabat, quorum mores à suis non abhorrent.

Ἀπόρρητα
in conuiuio
T. Pompon.
Attici.

Hac Περικτῆ Cornelius institutam frugalitatis, & mediocritatis demonstrationem profequitur; & primo è subducta mensura ephemeride, vel diario sumptuum factorū in singulos menses, quod certissimum est ar-

gumérum frugalitatis, & industriæ T. Pompon. Attici. Consulendus est de hoc loco Aldus Manutius, sicut & in aliis, qui putat vocem, *aris*, esse delendam, & legendam *terna millia*, quæ summa efficeret *nonaginta scutatos*, cum vulgata lectio *terna millia assum*, siue *æris* tantum triginta scutatos efficerent, id est, in singulos dies scutatatum, sum mam nimis exilem pro tanto viro. Plura Manutius. Atque hæc omnia Atticus suo testimonio asseuerat. Quod deinde Nepos addit de Acroamatibus in conuiuibus & lectionibus, id singularis elegantię literatę & Platonice voluptatis. De quibus sobriis literatis, & Platonice conuiuibus præclare Iuuenalis:

Sat. 11.

Nostri dabunt alios hodie conuiuia ludos:

Conditor Iliados cantabitur, atq; Maronis

Vide Platon.

Alti soni dubiam facientia carmina palmã.

in Conuiuio.

Hæc igitur, & similia à *Acroamatibus* in symposiis doctis viris sunt longe dignissima. Vide Plutarchum in Symposiacis.

APHORISMVS III.

Cum tanta pecuniæ facta esset accessio, nihil de quotidiano cultu mutauit, nihil de vitæ consuetudine, tantaq; vsus est moderatione, vt neq; in H. S. viciis, quod à patre acceperat, parum se splendide gesserit: neque in

H. S.

*Constantia
an cultu &
victu.*

*In sumptibus
sexaginta
millibus.*

H-S. centies affluentius vixerit, quã instituerat: pariq; fastigio steterit in vtraq; fortuna: nullos habuerit hortos, nullam suburbanam, aut maritimam sumptuosam villam, neque in Italia (præter Ardeatinum & Nomentanum) rusticum prædium. Omnis eius pecuniæ reditus constabat Epiroticis, & vrbanis possessionibus: ex quo cognosci potest, eum pecuniæ sum non magnitudine, sed ratione solutum. Mendacium neq; dicebat, neque pati poterat. Itaq; eius comitas non sine seueritate erat, neq; grauitas sine facilitate: vt difficile esset intellectu, vtrum eum amici magis vererentur, an amarent. Quicquid rogabatur, religiose promittebat. quod non liberalis, sed leuis arbitrabatur polliceri, quod præstare non posset. Iam in nitendo quod semel admisisset, tanta erat cura, vt non mādātam, sed suam rem videretur agere. Nusquam suscepti negotii eum pertusum est: suam enim existimationem in ea

*In scutatis
trecentis mil
libus.
P. Manutius*

*Veritatis stu
dium:
ἢ φιλαλήθεια.
Comitas cō
dita.*

*Fides in pro
missis.*

*In gratificā
do.*

re agi putabat: qua nihil habebat ca-
Exempla ha- rius. Quo fiebat, vt omnia Ciceronis,
rum virtuti Catonis, Quintiq; Hortensii, A. Tor-

Causa n̄
λατ. Βοιωτίας
 T. Pomp.
 Attici.

quati, multorum præterea Equitum
 Romanorum negotia procuraret. ex
 quo iudicari poterat, non inertia,
 sed iudicio fugisse reipubl. procura-
 tionem.

Prosequitur Cornelius in hac *ἑκδοτῆ*
 Oeconomicae laudes T. Pomponii Attici
 constantiae in instituto Oeconomico, medi-
 ocriratis, moderationis, continentiae, fruga-
 litatis; quæ omnia ille Epiphonemate: *Ἔσθ' ἄν*
pecunia non magnitudine, sed ratione metien-
dum esse. Addit his *ὁμιλοῦντας ἀρετῆς*; virtutes
 quasdam familiares plane aureas severissi-
 mum & sanctissimum studium veritatis;
 alienissimum ab omni vanitate, sophisti-
 ca, mendaciis, leuitate, fidem in seruan-
 dis promissis: comitatem seueritate condi-
 tam, & grauitatem facilitate temperatam,
 quibus ille & reuerentiam, & amorem om-
 nium sibi cõciliauit: constantiam, & seriã
 alacritatem in negotiis semel susceptis. At-
 que hæc omnia amore, & studio suæ existi-
 mationis tuendæ, tanquam fonte omnium
 officiorum illustrantur. Exempla hîc illu-
 stria sunt: negotia nempe Ciceronis, Cato-
 nis,

Fons omnium
officiorum.

nis, Qu. Hortensii, A. Torquati procurata. Atq; hinc Nepos concludit, Atticum non inertia, sed iudicio fugisse R. P. procuratoriam. Quæ omnia virum bonum & literatam apprime decent.

Vide Pron.
Ad Se. βιά-
σας.

Περικλή IV.

Humanitatis verò nullum afferre maius testimonium possum, quam quod adolescens seni Syllæ fuerit iucundissimus: senex adolescenti Bruto: cum æqualib. autem suis Q. Hortensio, & M. Cicerone sic vixerit, ut iudicare difficile sit, cui ætati fuerit aptissimus: quanquam eum præcipue dilexerit Cicero, ut ne frater quidem ei Quintus charior fuerit, aut familiarior. Ei rei indicio sunt, præter eos libros, in quibus de eo mentionem facit, qui in vulgus sunt editi, sexdecim volumina Epistolarum; à consulatu eius, vsque ad extremum tempus ad Atticum missarum: quæ qui legat, nõ multum desideret historiam contentam eorum temporum. Sic enim omnia de studiis principum, vitiis dum æmulationibus Reipub. perscri-

Humanita-
tis testimo-
nia.

Epistola ad
Atticum, ear-
um argumen-
tum, digni-
tas, praece-
lentia.

pta sunt, vt nihil in iis non appareat;
 & facile existimari possit, prudētiam
 quodammodo esse diuinationem.
 Non enim Cicero ea solum, quę viuo
 se acciderunt, futura prædixit; sed et-
 iam, quę nunc vsuveniunt, cecinit, vt
 vates. De pietate autem Attici quid
 plura commemorem? Cum hoc ip-
 sum vere gloriantem audiuerim in
 funere matris suę, quam extulit an-
 norum nonaginta, cum esset septem
 & sexaginta; se nunquam cum matre
 in gratiam rediisse: nūquam cum so-
 rore fuisse in similtate, quam prope
 ætate æqualem habebat: quod est si-
 gnum, aut nullam vnquam inter eos
 querimoniam intercessisse: aut hunc
 ea fuisse in suos indulgentia, vt quos
 amare deberet, irasci ei nefas du-
 ceret.

*Pietas in
suos.*

*Apophthe-
gma.*

Recenset easdem virtutes, quę in cōuer-
 satione domestica, & ciuili cernuntur maxi-
 me, quarum mater est φιλανθρωπία, humani-
 tas: cui ματαφροσυνα, & Timonismus opponi-
 tur, virtus quasi propria literatorum, & do-
 ctorum hominum. Ab ea enim studia hu-
 mani-

*Humanita-
tis litera.*

manitatis, literæ humaniores nomen adeptæ sunt, quibus nostrum virum doctum egregie atque excellenter imbutum atque instructum esse volumus. Hæ sunt illæ literæ, quibus principes in R.P. viri excellere quodam consueverunt: vt I. Cæsar, Atticus, Cicero, Brutus, &c. etiamsi, qui hodie iisdem præstant, nullo nec numero, nec loco sint: imo illorum minus ratio habeatur, quam vltorum Megarensium: τῶν ἀνωτέρωθεν, τῶν ἀποπροϊόντων τῶν ἡλίων. Sed hæc literaturæ veteris, & amcenioris labascens, & lat antis portenta sunt. Sed ad Atticum nostrum redeo. Ob humanitatem Atticus Syllæ senis; adolescenti Bruto, Qu. Hortensio, M. Ciceroni, (at quantis viris!) fuit iucundissimus. Hinc sequitur in humanitate, feritate, fastu, typho, cyclopiismo nihil à viro docto alienius: nihil talibus inuisus, detestabilis. Celebrat deinde Nepos amicitiam Attici, & Ciceronis, quæ talis tantaque fuit, vt merito uterq; inter paria amicorum, quæ perpauca ex omni seculorum memoria commemorantur, referri debeat. De qua *Epistola ad Atticum*: item libellus *De senectute*, in promptu sunt. Epistolarum quidem ad Atticum laudes amplissimæ, verissimæque hic recensentur: in primis quidē chronologicæ, & historicæ laudes. Illæ quidem Epistolæ cedro dignæ sunt, de studiis principum, vitii ducum

*Vide prouer.
Megarenses
nec prim, nec
vltimi.*

*Epistola ad
Atticum.*

zmulationibus R. P. in quibus explicandis Historici plerunque muti canes, ita omnia perscripta in iisdem sunt, vt nihil in iis non appareat. Omnes ergo ad eandem studiosissime, accuratissimeque legendas inuitare & allicere debent. Sunt enim ex tripode humana & politica sapientia. Ex earum enim oraculis Neos *prudenciam* existimari posse *diuinationem* efficit: & prudentes atque sapientes viros vates. Sicut & Diodorus Siculus historiam vere & sincere scriptam *vaticam* appellat. Vltimum in hac *θελοση* est exemplum pietatis in matrem & sororem. De hac constantissima & religiosa pietate Apophthegma Attici memorabile est: *se nunquam cum matre in gratiam rediisse: nunquam cum sorore in similitate fuisse. Quae omnia laudatissima & praclarissima sunt.*

Apophthegma Attici.

Πελοση V.

Neque id fecit natura solum (quam omnes ei paremus) sed etiam doctrina: nam & principum philosophorum ita percepta habuerat praecipua, vt his ad vitam agendam, non ad ostentationem vteretur. Moris enim maiorum summus imitator fuit, antiquitatisque amator: quam adeo diligenter habuit cognitam, vt eam to-

Antiquitatis studium.

ram

tam in eo volumine exposuerit, quo
 magistratus ornauit. Nulla enim lex,
 neq; pax, neq; bellum, neque res illu-
 stris est pop. Rom. quæ non in eo suo
 tempore sit notata: & quod difficili-
 mum fuit, sic familiarum originē sub-
 texuit, vt ex eo clarorum virorum o-
 rigines possimus cognoscere. Fecit
 hoc idem separatim in aliis libris, vt
 M. Bruti rogatu, Iuniam familiam à
 stirpe ad hanc ætatem ordine enume-
 rauerit, notans, qui, à quo ortus, quos
 honores, quibusq; temporibus cepif-
 set. Pari modo Marcelli Claudii de
 Marcellorum, Scipionis Cornelii, &
 Fabii Maximi Fabiorum, & Æmylio-
 rum: quib. libris nihil potest esse dul-
 cius iis, qui aliquam cupiditatem ha-
 bent notitiæ clarorum virorum. At-
 tigit quoq; Poeticen, credimus, ne e-
 ius expers esset suauitatis. Namque
 versibus qui honorum, rerumq; ge-
 starum amplitudine cæteris Roman.
 populi præstiterunt, exposuit, ita, vt
 sub singulorum imaginib. facta, ma-

*Scripta T.
 Pom. Attici.*

*Methodus
 genealogica.*

Poësica.

gistratusq; eorum, non amplius qua-
ternis, quinis v' versibus descripserit:
quod vix credendū sit, tantas res tam
breuiter potuisse declarari. Est etiam
vnus liber Græce confectus de Con-
sultatu Ciceronis. Hactenus Attico
vino edita à nobis sunt.

*Liber Græcus
de Consulatu
Ciceronis.*

*Causse omni-
um officiorū.*

Philosophatur Nepos de causis tantorū
officiorum, & virtutum Attici; atq; eas con-
fert in naturam quidem, (cuius vis est longe
maxima: *Ἔσθ' cui, vt ait Nepos, paremus omnes*)
sed non solam, verum etiam doctrinam, & v-
sum Philosophiæ. Locus hic de vsu Philoso-
phiæ pulcherrimus est: *Philosophia non ad
ostentationem, sed ad agendam vitam, vni de-
bemus.* Qua de re Epicleti locum cap. septua-
gesimo secundo non potui non adscribere:

*Grammati-
ci, non Philo-
sophi sunt,
qui præcepta
sapientum
explicat, nos
sequuntur.
Magna est
differentia
inter litera-
rum, & eru-
ditum, quem
Græci
παιτη δει-
μαίνον
προσηναι:*

*Ὅταν τις δῆτι τῶ νοῶν, κ' ἐξηγήσασθ' δὴ α-
δὲ τὰ Χρυσίππου βιβλία Σεμνωῆται, λέγει
αὐτὸς πρὸς εὐαίον: ὅτι εἰ μὴ Χρυσίππου ἄ-
σπιφῶς ἐγγράφει, εἰδὲν ἂν εἶχεν ἕως ἐφ' ὃ
Σεμνωῆσαι. Ἐγὼ δὲ π βέλομαι; καλαμα-
θαίν τὴν φύσιν κ' ταύτη ἔπεισθ'. Σητῶ ἔν τις
ἔστιν ὁ ἐξηγητὸν; καὶ ἀκέραιος ὅτι Χρυσίπ-
που, ἐρχομαι πρὸς αὐτὸν. ἀλλ' εἰ νοῶ τὰ γε-
γραμμένα; ζητῶ ἔν τὸν ἐξηγητὸν, καὶ μέ-
χερ τῶτων εἰδὲν Σεμνόν. ὅταν δὲ εὐρω τὸν ἐξη-
γοῦμαι.*

γέμερον ἀπλείπειαι χερῶν τῆς περιγ- *ut docuit*
 γελωμένοις. Ἔτι αὐτὸ μόνον ζήτησὶν ἐστίν. *Corn. Nepos*
 δ' αὐτὸ τῆτο ἐξηγήσατο θανμάσω τι ἄλλο ἢ *in libell. que*
 γραμματικὸς ἀπέλεσθην αἰτὶ φιλοσοφίας *distinxit la-*
 πάλω γε δὴ, ὅτι αἰτὶ οὐ μὴ Χρυσίππων ἐξη- *teratum ab*
 γέμερον. *μαλλον ἐν ὅταν τις εἶπῃ μοι ἐπα-*
νάγωθι μοι Χρυσίππων, ἐρθελῶ, ὅταν μὴ
διώωμαι ὁμοια τὰ ἔργα, καὶ Συμφωνά Ἰππ-
δεικνύειν τῆς λόγους: hoc est, Si quis
intelligentia, & facultate librorum. Chryssi-
pi gloriatur, ipse tibi dic: nisi obscure scripsis-
set Chrysippus, nihil haberet ille, de quo gloria-
retur. Ego vero quid cognoscere studes? Na-
turam, & hanc sequi. Quaro igitur, quis sit e-
ius interpres? Cum audiero Chrysippum esse,
cum conuenio. At scripta non intelligo. Quo-
ro igitur enarratorem. Achaetenus quidem
nihil praclari. Cum autem enarratorem inue-
nero, reliquum est, uti praecceptis, id quod so-
lum praclarum est. Sim ipsam enarrationem
admirationis fuero: quid aliud nisi Grammaticus
Philosophi loco enasi? eo dūtιαται excepto, quod
pro Homero Chrysippum enarro. Magis igitur
enarratur, cum quis a me petierit praelegi sibi Chryssi-
pum, erubesco: cum facta nequeo similia ver-
bis, & consentanea praestare.

Et cap. 75. Οὐ περὶ τῆς ἀναγκασιόταται *Primus &*
 τῶν ἐστὶν ἐν φιλοσοφίαι, ὁ γὰρ χρησιμότητων *praeipuus lo-*
cus in Phil.

secundus lo-δογματων οϊον, οξ μη ψευδεαχ. ο δευ προς, οϊον, πως ε δε ψευδεαχ.

Tertius.

ΤρίτⓄ ο τετων βεβαιωτικός, και διορθω- πικός οϊον, πόθεν οτι ε το απόδειξις. Τι γάρ ε- σιν απόδειξις, τι ακολυθια, τι μάχη, τι αλη- θες, τι ψευδⓄ; εκουω ο ωρ τρίτⓄ τόπⓄ ἀναγκηⓄ Διχῶ τὸν δευτερον, ο δε δευτερⓄ Διχῶ τὸν πρῶτον; ο δε ἀναγκησταιⓄ, η, οπρ αναπινεωται δεῖ ο πρῶτῃ ἡμεις δε εμπαλιν ποιημεν. Εν γάρω τρίτῳ τόπῳ Διχῶτῃ: Εωμρ, η, πει σκείνον εστιν ἡμῖν ἡ πῶσα αωσδη. Τε δε πρῶτῃ παυελωσ ἀμελεμεν. Τωγα: ειν ψευ- δόμεμεν, πως δε ἀποδείκνυται: οπ ε δεῖ ψδῃδεαχ, πεχρηρον εχομεν. id est, Pri-

Præcepta. & de non mentiendo. Alter, qui demonstrationes methodo de- trahat; cur non sit mentendum? Tertius, is, qui has ipsas confirmat, & distinguit: veluti, qui fiat, quod ista sit demonstratio: quid sit demonstratio? quid consequentia? quid pugna? quid verum? quid falsum? Quare tertius locus necessarius est propter secundum, secundus

Disputare de propter primum. Maxime autem necessarius virtute, quā est, & in quo conquisendum sit, primum. Nos ex virtute vero diuersum facimus. Nam in tercio loco im- viuere prom moramur, in eoq, omne nostrum studium con- sumi-

summus: primum autem omnino negligimus.
Proinde mentimur quidem: quomodo autem
demonstretur non esse mentiendum, in promptu
habemus. Hæc Epictetus vere & grauius de
 vſu Philoſophiæ, & Pacuio conuenienter, *Pacuium.*
 qui præclare: *Odi homines, philoſophæ ſenten-*
tia, ignava opera. Hæc quidem Pomponii no-
 ſtri in doctrina φιλοκαλία, & ingenii eleganti-
 a fuit, vt non tantum omnem antiquitatem
 perfectiſſimam haberet, ſed & ſummus i-
 mitator eiufdem exiſteret. Hiſtoriæ ergo,
 antiquitatis, moris maiorū cognitio, amor,
 imitatio nobiliſſimis ingeniis digniſſima eſt,
 nec leue argumentum conſtantiæ animi, &
 grauiſſimæ cum omnis affectatio nouitatis
 ſere ſit inuidioſa, & leuitatem quandam re-
 doleat. Hinc & Thucydes Athenienſes
 ſuos περιπτὰς τῶν εἰσδότην, *contemptores mo-*
ris maiorum non ſine probro appellat. Se-
 quitur Catalogus ſcriptorum Pomponii: &
 primo volumen ἀρχαιολογικὸν ad magiſtratus. *Catalogus*
 In quo diligentiam, ἀκρίβειαν noſter ὁ πρῶτος *ſcriptorum*
 διήμενος, literatus, & doctus vir non admire- *Pom. Attici.*
 tur tantum, ſed & imitetur, vt qui non legē,
 non pacem, non bellum prætermiſerit; qui
 origines, & ἱεραλογίας familiarum exactiſſi-
 me deſcripſerit: quemadmodum & ſepara-
 tim in familia Iunia ab eodem factum eſt.
 Talem diligentiam in genealogiis Principū
 quarundam familiarum Germaniæ ſingulari

quodam artificio adhibitam ipse in manu scripto vidi à reuerendo, clarissimo, amplissimoq; viro, Dn. D. *Ioanne Pistorio*, Niddano, Theologo, Protonotario Apostolico, & Canonico Constantiensi, &c. Domino, & Mæcenate perpetua obseruantia colendissimo: quas vnam aliquando publici iuris facere dignaretur. Addit Cornelius, Atticum, ne Poëticæ quidem suauitatis expertem fuisse. Poëseas elegãtiam, suauitatem nemo sanus, nemo *φιλόκαλος* vnquam aspernatus est. Vide quæ de Poësi, & literis Græcis in proœmio meo Periparetico annotaui. Ex hoc quidem loco Pomponium argutis, & breuibus Epigrammatibus, quibus nihil suauius, delectatum fuisse cognoscimus. De studiis Græcæ literarum Atheniensibus, vnde & *Attici* nomen Pomponius retulit, vt est apud Ciceronem Catone Maiore, supra in adolescẽtia Attici dictum fuit: hic eruditionis, & eloquentiæ Græcæ opus de Consulatu Ciceronis ab eodem editum videmus. Cætera eruditæ elegantiæ propria omnia in Epistolis ad Atticum habentur.

APHORISMVS VI.

Hactenus Attico viuo à nobis edita sunt. Nunc, quoniam fortuna nos superstites ei viuo esse voluit, reliqua pro-

prosequemur, & quātum poterimus, rerum exemplis lectores docebimus, sicut supra significauimus, *Sui cuique mores plerung, cōciliare fortunam.* namque hic contentus ordine Equestri, quo erat ortus, in affinitatem peruenit Imperatoris diui IULII filii, cum iam antefamiliaritatem eius esset cōsecutus nulla alia re, quam elegantia *Elegantia vita.* vita, qua cæteros ceperat principes ciuitatis, dignitate pari, fortuna humilior. Tanta enim prosperitas Cæsarem est consecuta, vt nihil ei non tribueret fortuna, quod cuiquam antè derulerit, & conciliārit, quod ciuis Romanus quiuuit consequi. Nata est autem Attico neptis ex Agrippa, cui virginem filiam collocauit. hanc Cæsar vix anniculam T. Claudio Neroni Drusilla nato priuigno suo despōdit. Quæ coniunctio necessitudinem eorum sanxit, familiaritatem reddidit frequentiore. Quamuis ante hæc sponsalia non solum cum ab vrbe abesset, nunquam ad suorum quē-

*Argumenta
literarum
inter amicos.*

*Argumenta
literarū in-
ter viros do-
ctos.*

quam literas misit, quin Attico mitteret, quid ageret in primis, quid legeret, quibusq; in locis, & quam diu esset moraturus: sed & cum esset in vrbe, & propter suas infinitas occupationes minus saepe, quam veller, Attico frueretur: nullus dies temere intercessit, quo nō ad eum scriberet, quo aliquid de antiquitate ab eo requireret, modō aliquam quæstionem poëticam ei proponeret, interdum iocans eius verbosiores eliceret epistolas. Ex quo accidit, cum ædes Iouis Feretrii in Capitolio ab Romulo constitutæ vetustate, atq; incuria prolaberetur: vt Attici admonitu Cæsar eam reficiendam curaret. Neq; vero à M. Antonio minus absens literis colebatur, adeo, vt accurate ille exul tū his terris, quid ageret, quid cura sibi haberet, certiolem faceret Atticum. Hoc quale sit, facilius existimabit is, qui iudicare poterit, quantæ sit sapientiæ, eorum retinere vsum, beneuolentiamq; inter quos maximarum re-

rum

rum non solum æmulatio, sed & ob-
tractario tanta intercedebat, quantã
fuit necesse intercedere inter Cæsarẽ,
& Antonium, cum vterq; principem
non solum vrbis Romanæ, sed orbis
terrarum esse cuperet.

Epilogus historiæ Attici, quæ viuo Atti-
co edita fuit: sequitur anacephalæosis exem-
plorum ad axioma Ethicum, quod supra à
Cornelio in medium allatum fuit: *Suos cui-
que mores Fortunam conciliare.* Primum au-
tem huius rei exemplum est Attici cum D.
Iulio Imperatore, affinitas, necessitudo, fami-
liaritas; sicut & cum M. Antonio acerri-
mis æmulis, cæterisq; principibus R. P. Ro-
manæ, quos ille sibi vnica *elegantia vita*, ἢ *φιλοκαλία* sibi conciliauerat. Fami-
liaritatis argumenta cum D. Iulio præclara
recenset Nepos: Literas humanissime scri-
ptas, & frequentissimè ad Atticum. Vnde
Cornelius summam sapientiam T. Pompo-
nii Attici concludit. Hos igitur sui amores
elegantia vita, εὐχρηστοσύνη, φιλοκαλία excitant:
sicut contra vitæ ἀχρηστοσύνη, turpitudine, sordes,
ineptiæ, nugæ omnium odium pariunt: αὐ-
ταδία vero morositas siue asperitas plerisque
literatis, & doctis nimis familiaris, non affi-
nitatibus, familiaritatibus & amicitiiis con-

*Elegantia
vita, ἢ
εὐχρηστοσύνη.*

ciliandis inferuit: sed est, vt ait Plato, τῆ ἐρημίας
solitudini ζῶντων, vicina, & coniuicta.

Περικοπή VII.

Tali modo, cum septem, & septua-
ginta annos complexerit, atque ad ex-
tremam senectutem non minus di-
gnitate, quam gratia, fortunaq; cre-
uisset (multas enim hereditates nulla
alia re, quam bonitate est cōsecutus)
tantaq; prosperitate vsus esset: vale-
tudinis, vt annis triginta medicina
non indigisset; nactus est morbum,
quem initio & ipse, & Medici contē-
pserunt: nam putârunt esse *tenasmon*,
cui remedia celeria, faciliaq; propo-
nebantur. In hoc cum treis menses
sine vilis dolorib. præterquam quos
excuratione capiebat, cōsumpsisset,
subito tanta vis morbi in vnum inte-
stinum prorupit, vt extremo tempore
per lumbos fistula putris eruperit.
Atque hoc priusquam ei accideret,
postquam indies dolores accrescere,
febresque accessisse sensit, Agrippam
generum ad te accersiri iussit, & cum

Valerudo.

Tenasmos.

eo L. Cornelium Balbum, Sextumq;
Peducem. Hos vt venisse vidit, in
cubitum nixus.

Sequitur extrema pars vitæ T. Pomponii
Attici, senectus, & ipsa extrema linea rerum,
& catastrophe, mors scilicet tali, tantoque
Philosopho digna. Mirifice autem delecta-
batur Atticus libello *Ciceronis De senectute*
sibi dedicato, vt est Epistola 3. lib. 16. ad Atti-
cum, ex cuius præscripto crediderim Atticū
senectutem suam non tam canis & annis,
quam virtutibus & sapientiā grauem (*ἡσέε*
σέπιας ἂν ἦε, senectus flos sapientiæ) egisse; vel
potius ipsi Tullio suum Atticum omnis *εὐ-*
μελίας, & venerandæ ætatis exemplar in ea
scriptione propositum fuisse. Ea ergo Titi
ranta, tam veneranda senectus, omni virtu-
tum per omnem ætatem cultarum fructu &
adorea laudis, & gloriæ vberrima singulare
Attici nostri *εὐδαιμονία* fuit. *Ad extremam*
senectutem, ait Nepos, *non minus dignitate,*
quam gratia, fortunæq; creuit. Argumēto est,
multas illum hereditates nulla alia re, quam
bonitate nature consecutum. Eo accessit va-
letudo prosperrima per annos triginta. Id
tamen obseruandum, T. Pompon. Atticum
anno climaterico nempe septuagesimo se-
ptimo decessisse. Solent autem anni clima-
terici, præsertim sexagesimus tertius, & sub-

sequentes plerisque senibus esse fatales. Morbum, vel potius opinionem de morbo Attici Nepos satis describit. De quo illud tenendum est: *Fata subiles vias quarere, quando ex decreto urgent.* : & nobilissimus Poëta: *Nescia mens hominum fati, inquit, sortisque futura.*

Πελοποννη VIII.

Quantam, inquit, curam, diligentiamque in valetudine mea tuenda hoc tempore adhibuerim, cum vos testes habeam, nihil opus est pluribus verbis commemorare: quibus, quonia, ut spero, satisfeci, me nihil reliqui fecisse, quod ad sanandum me pertinere, reliquum est, ut egomet mihi consulam. Id vos ignorare volui. nam mihi stat morbum alere de sinere: namque his diebus quicquid cibi sumsi, ita produxi vitam, ut auxerim dolores, sine spe salutis. Quare à vobis peto, primum ut consilium probetis meum; deinde ne frustra dehortando conemini. Hac oratione habita, tanta constantia vocis atque vultus, ut non ex vita, sed ex domo in domum migrare videretur: cum quidem Agrippa eum

flens

flens, atq; osculans oraret, atq; obleraret; ne ad id, quod natura cogeret, ipse quoq; sibi acceleraret: & quoniã tum quoq; posset temporibus superesse, se sibi, suisq; reseruaret: preces eius taciturna sua obstinatione depresso. Sic cum biduo se cibo abstinuisset, subito febris decessit, leuiorque morbus esse cœpit: tamen propositum nihilo secius peregit. Itaq; die quinto, postquam id consiliu inierat, prid. Calend. April. C. Domitio, C. Sosio Coss. decessit. Elatus est in lecticula, vt ipse præscriperat, sine vlla pompa funebri, comitantibus omnibus bonis, maximã vulgi frequentiã. Sepultus est iuxta viam Appiam ad quintum lapidem in monumento Q. Cæciliu auunculi sui.

In hac vltima *de oratõ* extrema T. Pomp. Attici ad suos oratio, & Apologia de cõsilio mortis per inedia accelerandæ. Quod quidem constantiã philosophicæ de morte minime pertimescenda, haud leue argumẽtũ existimari debet, sed minime nobis probandum. Quanto sapientiũ Atticus noster

existimationi suæ, & tot virtutibus per omnē
 ætatem excultis apud omnem posteritatem
 cauisset, si Ciceronem suum in Catone ma-
 iore, vel potius summum Philosophum Py-
 thagoram audiuisset: qui verat *inuisu* Impe-
 ratoris, id est, *Dei de presidio, & statione de-
 dere*: imo Agrippam generum recte monen-
 tem: *ne ad id, quod natura cogeret, ipse quoque
 sibi acceleraret: & quoniam tum quoque posset
 temporibus superesse, se sibi, suisque reseruaret.*
 Sed hoc accidere necesse est illis, qui nulla
 vera & stabili sententia de vero Deo, de præ-
 miis & suppliciis sempiternis imbuti sunt:
 vt illis nempe in extremo discrimine consti-
 tutis omnis humana sapientia, & prudentia,
 & Philosophia penitus elabatur, & euane-
 scat. Quanquam T. Pompon. Philosophiæ
 congruenter obiit, *καὶ τὸν χρόνον διέφυκε*. Im-
 probe quidem Atticus, Cicero, Corn. Tacit-
 us, Suetonius, & alii fecerunt, quod religi-
 onem Christianam non amplexi sunt: sed cū
 essent Ethnici, vt Ethnici vixerunt, & obic-
 runt. Iuriscōsultus ille argute: *Turpiter qui-
 dem facere meretricem, quod sit meretrix: non
 tamen turpiter accipere, cum sit meretrix.* Ad-
 dit Nepos, moderationem in pompa fune-
 bri, funeris frequentiam, & locum sepulchri.
 Quæ omnia instituta vitæ rationibus Attici
 conuenienter sese habent:

Summo ne medium, medio ne discrepet imum.

F I N I S.